

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Anna Chovancová

**Trest zákazu činnosti
a jeho kontrola**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 01. 11. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 120 393 znaků včetně mezer.

Anna Chovancová

V Praze dne 01. 11. 2023

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala svému vedoucímu práce a své rodině za podporu, zejména své mamince a babičce.

Obsah

Úvod.....	5
1 Trest	6
1.1 Historie trestu	7
1.2 Účel trestu.....	8
1.3 Systém trestů	9
1.4 Třídění trestů	11
1.5 Alternativní tresty.....	12
2 Historický vývoj trestu zákazu činnosti	14
3 Trest zákazu činnosti	16
3.1 Rozsah.....	18
3.2 Pachatel trestného činu	24
3.3 Podmínky.....	27
3.4 Výměra	30
4 Výkon a kontrola.....	31
4.1 Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu	35
5 Komparace právní úpravy trestu zákazu činnosti.....	38
6 Nová právní úprava	41
6.1 Trest zákazu držení a chovu zvířat	41
6.2 Terapeutický program pro řidiče	44
7 Závěr	47
Použité zkratky.....	48
Tabulky	49
Seznam použitých zdrojů.....	50
Legislativa	50
Judikatura.....	52
Literatura	55
Internetové zdroje	56
Odborné články.....	58
Abstrakt.....	59
Abstract	61

Úvod

Diplomová práce je tematicky zaměřena na trest zákazu činnosti a jeho kontrolu. Zároveň tato diplomová práce přináší i malý exkurz do historie a vývoje trestu zákazu činnosti v čase. Cílem práce je poskytnout ucelený přehled skutečností souvisejících s vybraným tématem v základním pojetí legislativy.

Pro laika je někdy nepřehledné, a možná i diskutabilní, co vše si lze pod pojmem trest zákazu činnosti představit. Práce proto zpřehledňuje toto téma v celé jeho šíři a přináší základní přehled se všemi souvislostmi, které běžného občana zajímají.

Téma je popisováno s historickými prvky do současnosti s tím, že jsou definovány základní pojmy a procesy. Jedná se o odborný exkurz do problematiky trestu zákazu činnosti. Cílem je popsat legislativní kroky současné i minulé, a to pomocí teoretických základů, s vloženou judikaturou Nejvyššího soudu.

Práce má celkem šest základních kapitol, které se dále podrobně člení. První kapitola je věnována trestu jako takovému a jeho účelu, historii trestu, systému a třídění trestů včetně alternativních trestů, kde je mimo jiné zmíněna i činnost Probační a mediační služby ČR, která úzce s tématem souvisí. Druhá kapitola se věnuje trestu zákazu činnosti v historickém kontextu, která dokresluje vývoj tohoto trestu v milnících dané doby. Třetí zásadní kapitola popisuje trest zákazu činnosti v současné právní úpravě. Dále se zabývá osobou pachatele (fyzická osoba, právnická osoba a mladiství), rozsahem a podmínkami uložení trestu zákazu činnosti. Poslední podkapitola týkající se výměry trestu uzavírá tuto kapitolu jako celek. Texty jsou doplněny praxí, tj. judikaturou, která dokresluje danou problematiku na konkrétních příkladech. Čtvrtá kapitola je věnována výkonu a kontrole trestu zákazu činnosti s použitím judikatury. V páté kapitole, věnující se komparaci právní úpravy trestu zákazu činnosti, je porovnána německá a slovenská právní úprava s právní úpravou v ČR. Poslední kapitola se týká relativně nového trestu – trestu zákazu držení a chovu zvířat. Tento trest byl zaveden novelou trestního zákoníku v roce 2020. V této kapitole je uvedený i kontext celosvětový, s ukázkou, jak danou právní úpravu řeší Rakousko a další země. Druhá část této kapitoly je věnována nově zavedenému pojmu terapeutický program pro řidiče motorových vozidel.

S trestem zákazu činnosti se nejčastěji setkáváme v podobě trestu zákazu řízení motorových vozidel, proto je tento trest často zmiňován napříč všemi kapitolami. Závěr práce je věnován celkovému shrnutí hlavních myšlenek a úvah nad tím, jaká jsou slabá místa justice v oblasti trestu zákazu činnosti a jeho kontroly.

1 Trest

Trestní právo je součástí právního řádu našeho státu. Jde o odvětví veřejného práva (opakem práva soukromého), jako je právo ústavní i správní. Trestní právo určuje, jaká společensky škodlivá jednání jsou považována za trestné činy a jaké sankce za jejich spáchání lze uložit.

V trestním právu se rozlišují dva pojmy, a to právo hmotné (které definuje, co je trestným činem, trestní odpovědnost a sankce) a procesní (které upravuje postup orgánů činných v trestním řízení). Trestní řízení je proces, který začíná od podezření přes obvinění potenciálního pachatele až po projednání celé záležitosti nezávislým soudem a končí vydáním pravomocného rozhodnutí.

Ještě než dojde k vymezení, co trest zákazu činnosti znamená a obsahuje, je třeba si definovat pojem trestu v českém právním řádu.

Trestem rozumíme zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání.¹ Na základě zásady „*nulla poena sine lege*“, neboli není trestu bez zákona, podle čl. 39 Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“) lze uložit trest pachateli trestného činu jen na základě zákona a pouze zákon stanoví, které jednání je trestným činem, a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit. Dle ustanovení Ústavy ČR² a LZPS³ o trestu za trestné činy rozhoduje vždy a pouze soud.

Hlavním znakem trestu je způsobení újmy. Trest je zásahem do občanských práv, osobní svobody či vlastnického práva.⁴ To je ale omezeno ustanovením čl. 7 odst. 2 LZPS, které zakazuje kruté, nelidské nebo ponižující zacházení nebo trest. Dále § 37 odst. 2 trestního zákoníku doplňuje, že výkonem trestní sankce nesmí být ponížena lidská důstojnost. Trest se ukládá výlučně pachateli trestného činu⁵.

Dalším znakem trestu je sociálně etický odsudek pachatelova činu, čímž je myšleno, že obsahuje nesouhlas s porušením pravidla chování ve společnosti, vyvození osobní odpovědnosti a deklaraci solidarity s obětí.⁶

Pro trest je dále charakteristické, že jeho výkon lze zajistit státním donucením, tj. proti vůli pachatele.⁷

¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 7. vyd. Praha: Leges, 2019. 1 000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 395.

² Čl. 90, Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR. In: *Sbírka zákonů*. 28. 12. 1992.

³ Čl. 40 odst. 1, Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. a ústavního zákona č. 295/2021 Sb. In: *Sbírka zákonů*. 28. 12. 1992.

⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 7. vyd. Praha: Leges, 2019. 1 000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 398.

⁵ Viz tamtéž, s. 399.

⁶ SOLNAŘ, Vladimír, FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, VANDUCHOVÁ, Marie. *Systém českého trestního práva*. 1 vyd. Praha: Novatrix, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-254-4033-9. s. Tresty a ochranná opatření s.11.

⁷ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. 2 vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 961 s. ISBN 978-80-7179-082-2. s. 553.

„Trestní právo je nejprísnejší prostriedek, ktorý má stát k dispozíci k ochraně taxativně vymezených zájmů, doplňuje ochranu poskytovanou normami jiných odvětví práva, nastupuje tam, kde se ostatní právní prostředky ukáží jako neúčinné. Obvykle se tato myšlenka vyjadřuje formulací, že trestní právo představuje prostředek „poslední instance“ (ultima ratio).“⁸

1.1 Historie trestu

Z historického hlediska není společnost, která by netrestala. Trest má své kořeny, tj. i smysl a účel. Během našeho života plní tresty různou úlohu, učí nás správnému chování a uvědomění si toho, že žijeme v určité společnosti, která uznává normy a pravidla. Již od útlého věku se děti učí pomocí trestu, co se smí a nesmí dělat. Jakmile člověk udělá něco, co je v rozporu s nastavenou právní normou, následuje trest v různé podobě.

V demokratickém právním státě jsou nastaveny společenské normy a pravidla žití. Trestní právo pak nastavuje hranice tam, kde prostředky společenské i právní regulace selhávají a hrozí nebezpečí pro jednotlivce i společnost.

Z historického kontextu je nejstarší teorií trestání teorie absolutní, kdy se trestá proto, že bylo spácháno určité zlo. Tato teorie nespojuje s ukládáním trestu žádné další úkoly, trest má účel sám v sobě, jako spravedlivá odplata⁹. Vychází z latinské věty „*punitur, quia peccatum est*“ jinými slovy se trestá, protože bylo spácháno zlo.¹⁰ Někdy je označována též jako teorie odplaty, tj. retribuice, právo msty „*jus talions*“ – oko za oko, zub za zub¹¹. Zastánci této teorie byli filozofové Aristoteles nebo Immanuel Kant.

Další teorií je teorie relativní, kdy se trestá, aby nebylo páčáno zlo – „*punitur, ne peccetur*“. Je tedy spojena se složkou preventivní a výchovnou, ne pouze odstrašující, jako je to u teorie absolutní. Účelem trestu je působení na osobnost pachatele, aby se nadále trestné činnosti nedopouštěl.¹² Relativní teorie mohou nabírat dva různě směry, a to podle působení trestu. Trest může působit na pachatele, tj. individuální (speciální) prevence, i na celou společnost, což je označováno jako prevence generální. Podle tohoto rozdělení se rozlišují v rámci relativních teorií teorie generální prevence a teorie speciální prevence.¹³

V českém trestním právu se uplatňuje teorie smíšená, která v sobě obsahuje prvky teorie

⁸ *K nové trestněprávní ohraně zvířat aneb trefit kozla* [online]. ADVOKÁTNÍ DENÍK ©2023 [cit. 2023-08-09]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/08/19/k-nove-trestnepravni-ochrane-zvirat-aneb-trefit-kozla/>.

⁹ SOLNAŘ, Vladimír, FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, VANDUCHOVÁ, Marie. *Systém českého trestního práva*. 1 vyd. Praha: Novatrix, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-254-4033-9. s. 13.

¹⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 464 s. ISBN 978-80-87576-93-9. s. 19.

¹¹ SOLNAŘ, Vladimír, FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, VANDUCHOVÁ, Marie. *Systém českého trestního práva*. 1 vyd. Praha: Novatrix, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-254-4033-9. s. 14.

¹² FRYŠTÁK, Marek a kol. *Trestní právo hmotné – obecná část*. 1. vydání Praha: KEY Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-221-1. s. 22. .

¹³ SOLNAŘ, Vladimír, FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, VANDUCHOVÁ, Marie. *Systém českého trestního práva*. 1 vyd. Praha: Novatrix, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-254-4033-9. s. 17.

absolutní i teorie relativní. Jak už vyplývá z jejího názvu, spočívá v propojení obou výše zmíněných teorií: tedy nejen uložit trest, ale působit i do budoucna a odstrašit tak potenciální pachatele od páchaní trestné činnosti. Účelem trestu není jen potrestat pachatele, protože spáchal trestný čin, ale také zabránit pachateli v páchání další trestné činnosti, podpořit nápravu pachatele a preventivně působit na celou společnost (generální prevence).¹⁴

Aktuálně teorie odplaty prožívá znovuoživení. Dnešní společnost se už dívá na resocializační metody při zacházení s pachateli trestných činů nepřívětivě¹⁵. Je otázkou, zda společnost obecně neztratila důvěru k alternativnímu řešení jakéhokoliv problému. Média často zkreslují informace a situace, společnost tak vnímá velké bezpráví a požaduje radikální a okamžité řešení. Vracíme se v názorech historicky zpět, kdy lidé požadovali odplatu ve stylu „zub za zub, oko za oko“. V současné době se méně hovoří o pozitivních účincích a ekonomickém dopadu alternativních přístupů.

1.2 Účel trestu

V momentálně platném trestním zákoníku není vyjádřený účel trestu. Byl ovšem definován v ustanovení § 23 trestního zákona z roku 1961¹⁶, který stanovil, „že účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.“ Toto ustanovení bylo nahrazeno úpravou obecných zásad trestání, kterou najdeme v ustanoveních § 36 až 45 trestního zákoníku.¹⁷

Mezi tyto zásady patří zásada zákonnosti – trestní sankce lze ukládat jen na základě trestního zákona (§ 37 odst. 1 trestního zákoníku), a zásada přiměřenosti, kdy trest musí odpovídat spáchanému trestnému činu. Dále mezi tyto zásady patří také zásada individualizace použitých sankcí – soud musí při ukládání trestu přihlídnout k závažnosti trestného činu, jakož i k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem, k poměrům pachatele a možnosti jeho sociální reintegrace a také s přihlédnutím k poškozeným osobám.¹⁸

Další zásadou při ukládání trestu je zásada personalit sankce, kdy by měla být trestem postižena pouze osoba pachatele trestného činu. To, bohužel, není možné například u peněžitého trestu, popř. propadnutí majetku, kdy kromě osoby pachatele dojde k postižení

¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 7. vyd. Praha: Leges, 2019. 1 000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 397.

¹⁵ Viz tamtéž, s. 397.

¹⁶ Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon.

¹⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 7. vyd. Praha: Leges, 2019. 1 000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 399.

¹⁸ Viz tamtéž, s. 400.

i jeho okolí – rodiny a osoby na něm závislé.

Předposlední zásadou je zásada neslučitelnosti určitých druhů sankcí u téhož pachatele – zákaz ukládání trestu shodné věcné povahy u jednoho pachatele¹⁹.

A na konec: při ukládání trestu se musí uplatnit i zásada humanity sankcí, o které jsem se již zmiňovala výše – je zakázáno ukládat kruté a nepřiměřené tresty.

České trestní právo je založeno na smíšené teorii trestání, která v sobě obsahuje prvky teorie absolutní a teorie relativní, což bylo již zmíněno v předchozí podkapitole této práce. Účelem trestu tedy není jen potrestat pachatele, ale zabránit pachateli v páchání další trestné činnosti a preventivně působit na celou společnost (generální prevence).

1.3 Systém trestů

Systém trestů představuje uspořádání jednotlivých druhů trestů podle závažnosti, podle postihovaných zájmů a podle vzájemných vztahů mezi jednotlivými tresty.²⁰

Podle § 37 trestního zákoníku lze trestní sankce ukládat jen na základě zákona (zásada *nulla poena sine lege*). V § 52 trestního zákoníku nalezneme taxativní výčet trestů, které lze uložit.

Jsou to:

- a) odnětí svobody,
- b) domácí vězení,
- c) obecně prospěšné práce,
- d) propadnutí majetku,
- e) peněžitý trest,
- f) propadnutí věci,
- g) zákaz činnosti,
- h) zákaz držení a chovu zvířat,
- i) zákaz pobytu,
- j) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- k) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- l) ztrátu vojenské hodnosti,
- m) vyhoštění.

¹⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 7. vyd. Praha: Leges, 2019. 1 000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 400.

²⁰ Viz tamtéž, s. 403.

Vzhledem k tomu, že je výčet jednotlivých druhů trestů taxativní, nelze jej tedy žádným způsobem rozšiřovat. Ustanovení § 54 trestního zákoníku ještě upravuje výjimečný trest, čímž se rozumí trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let a trest odnětí svobody na doživotí. Podmíněné odsouzení je dle Jelínka považováno za zvláštní druh trestu.²¹

Trest zákazu činnosti je se všemi výše uvedenými tresty slučitelný. Výjimkou může být jeho uložení vedle trestu vyhoštění stanoveného na delší dobu nebo dobu neurčitou, jelikož zákon nestanoví, že se pachateli doba výkonu trestu vyhoštění nezapočítává do výkonu trestu zákazu činnosti, jako je tomu v případě uložení trestu odnětí svobody. Znamenalo by to tedy, že by odsouzený mohl vykonat trest zákazu činnosti v rámci trestu vyhoštění, což by nebylo zcela logické.²²

Vzhledem k tomu, že v následujících kapitolách se budu zmiňovat i o trestních opatřeních zákazu činnosti ukládaných mladistvým a trestu zákazu činnosti ukládanému právnickým osobám, je důležité upřesnit, že u mladistvých pachatelů nehovoříme o trestech, ale o trestních opatřeních. Taxativní výčet těchto trestních opatření nalezneme v § 24 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „ZSVM“). Jsou jimi:

- a) obecně prospěšné práce,
- b) peněžité opatření,
- c) peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- d) propadnutí věci,
- e) zákaz činnosti,
- f) zákaz držení a chovu zvířat,
- g) vyhoštění,
- h) domácí vězení,
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- j) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení),
- k) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- l) odnětí svobody nepodmíněné.

Výčet trestů ukládaných právnickým osobám je oproti systému trestů ukládaných fyzickým osobám užší. V § 15 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „ZTOPO“) nalezneme výčet trestů, které lze právnickým

²¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 7. vyd. Praha: Leges, 2019. 1 000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 404.

²² PÚRY, František. § 73 [Zákaz činnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 931, marg. č. 1.

osobám uložit. Trest propadnutí majetku, peněžítý trest, propadnutí věci, zákaz činnosti a zákaz držení a chovu zvířat lze uložit jak právnické osobě, tak osobě fyzické. Zbývající 4 tresty: zrušení právnické osoby, zákaz plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži, zákaz přijímání dotací a subvencí a uveřejnění rozsudku, jsou tresty specifické, které lze uložit pouze právnickým osobám.²³

1.4 Třídění trestů

Tresty můžeme dělit podle toho, který zájem odsouzeného postihují. V takovém případě rozlišujeme tresty postihující svobodu (trest odnětí svobody, domácí vězení, zákaz činnosti, zákaz pobytu), dále majetkové tresty (propadnutí majetku, propadnutí věci, peněžítý trest) a tresty na cti (ztráta čestných titulů a vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti).

Dále můžeme tresty dělit podle toho, zda lze trest uložit samostatně, nebo jen vedle jiného trestu. Tresty samostatné lze uložit jak samostatně, tak s jiným trestem. Některé kombinace trestů ale nejsou možné, např. domácí vězení a trest odnětí svobody, nebo peněžítý trest a trest propadnutí majetku.²⁴ Tresty vedlejší (např. ztráta čestných titulů a vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti) lze uložit jen vedle jiného trestu.

Další dělení trestů může být podle určitosti trestní sankce, a to na absolutně určité trestní sankce (např. odnětí svobody na doživotí) a relativně určité trestní sankce (např. trest odnětí svobody nad 20 let do 30 let, trest zákazu činnosti od 1 roku do 10 let).²⁵

Za zmínku stojí ještě tresty absolutně neurčité, které v našem trestním zákoníku nenajdeme, jelikož by to odporovalo zásadě „*nulla poena sine lege*“ (není trestu bez zákona). Takové tresty byly hojně využívány v období nesvobody. V dnešním demokratickém státě není možné někoho potrestat nějakým trestem, který není v zákoně uveden, tzn., že si soudce nemůže vymyslet nějaký trest a stanovit náhodně sazbu, „*kteřá ho zrovna napadla*“. Příkladem takového absolutně neurčitého trestu může být například „*bude potrestán přiměřeně*“ podle § 525 rakouského trestního zákona z roku 1852.²⁶

Diferencují se tresty dospělých (§ 52, 54 trestního zákoníku) a trestní opatření mladistvých (§ 24 ZSVM) a tresty se zúženým okruhem odsouzených (např. vyhoštění nelze

²³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 7. vyd. Praha: Leges, 2019. 1 000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 523-4.

²⁴ § 53 trestního zákoníku.

²⁵ Viz tamtéž, s. 406.

²⁶ FRYŠTÁK, Marek a kol. *Trestní právo hmotné – obecná část*. 1. vydání Praha: KEY Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-221-1. s. 15.

uložit občanům ČR, ztrátu čestných titulů a vyznamenání či ztrátu vojenské hodnosti lze uložit jen jejich nositeli).²⁷

1.5 Alternativní tresty

Rok 1989 byl inspirací i v oblasti práva. Díky pozitivnímu vlivu zahraniční politiky začal do právního řádu pronikat i nový trend alternativních trestů.

Alternativní tresty jsou jinou možností trestu, které stojí jako alternativa k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. V širším pojetí by tedy šlo o všechny tresty uvedené v § 52 trestního zákoníku, v užším pojetí pouze takové tresty, které nelze uložit současně s nepodmíněným trestem odnětí svobody. Jedná se o trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, peněžitý trest a podmíněné odsouzení.²⁸

Nepodmíněný trest odnětí svobody je účinný trest, který zabraňuje pachateli páchání další trestné činnosti a má tedy zábranný charakter, ovšem je s ním spojeno mnoho negativních dopadů na osobu pachatele. Jde zejména o odtržení odsouzeného od jeho rodiny a kruhu přátel, v jehož důsledku může dojít k přetrhání těchto vztahů, což může odsouzenému znesnadnit jeho návrat a zapojení se zpět do řádného života. Kromě vazeb sociálních většinou dochází, a to i u krátkodobého odnětí svobody, ke ztrátě zaměstnání. Velký vliv na odsouzeného má i kriminogenní prostředí věznice, kde se setkává každý den s dalšími spoluvězni, z nichž někteří už mají bohatou kriminální minulost, a navázání vztahů s takovými jedinci může mít podstatný vliv na páchání další trestné činnosti. Pobyt ve věznici může změnit osobnost pachatele, mohou se u něj projevit příznaky deprese, změny nálad či apatie.²⁹

Dalším nepříznivým důsledkem nepodmíněného trestu odnětí svobody je fakt, že po propuštění na svobodu pachatel často od společnosti dostává nálepku kriminálního, což mu může znesnadnit nalezení práce a celkově návrat do společnosti.³⁰

Důležité je zmínit velkou výhodu alternativních trestů, a to je ekonomická výhodnost těchto trestů pro stát. Nepodmíněné tresty odnětí svobody jsou spojeny se značnými náklady, což je patrné z Výroční zprávy Vězeňské služby z roku 2021. V roce 2021 byl průměrný denní výdaj na jednoho vězně za celou Vězeňskou službu ČR ve výši 1 841 Kč.³¹

A právě z důvodu všech těchto negativních aspektů nepodmíněného trestu odnětí

²⁷ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 961 s. ISBN 978-80-7179-082-2. s. 557.

²⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 464 s. ISBN 978-80-87576-93-9. s. 31.

²⁹ Viz tamtéž.

³⁰ Viz tamtéž, s. 20

³¹ *Výroční zpráva za rok 2021* [online]. Vězeňská služba České republiky, ©2022 [cit. 2023-07-07]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/uredni-deska/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-vs-cr-2021.pdf>

svobody se hledají alternativy potrestání pachatele. Dle výše uvedeného by se soudy měly zaměřovat více na ukládání právě alternativních trestů jako je trest domácího vězení nebo obecně prospěšných prací. Samozřejmě: ne vždy je možné takový trest uložit, zvláště pokud jde o těžko napravitelného pachatele, který je nebezpečný pro společnost, či pokud závažnost trestného činu přesahuje určitou míru. Alternativní tresty jsou vhodné spíše pro pachatele méně závažné trestné činnosti, u kterých lze předpokládat jejich nápravu a resocializaci.³²

Další výhodou alternativních trestů, a tedy ponechání pachatele na svobodě, je to, že zvyšují pravděpodobnost, že si odsouzený najde práci, a tím i možnost poškozeného získat náhradu škody.³³

Nejčastěji ukládanými alternativními tresty v českém trestním právu bývají obecně prospěšné práce, podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení s dohledem a peněžitý trest. Význam ostatních alternativních trestů, jako je třeba domácí vězení nebo právě trest zákazu činnosti, je menší než výše uvedené tresty.³⁴

³² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 464 s. ISBN 978-80-87576-93-9. s. 22.

³³ Viz tamtéž, s. 25.

³⁴ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 961 s. ISBN 978-80-7179-082-2. s. 551.

2 Historický vývoj trestu zákazu činnosti

Trest zákazu činnosti byl do roku 1950 upraven zákonem č. 117/1852 Ř. z.,³⁵ kdy se nejednalo o trest zákazu činnosti, jaký máme v trestním zákoníku dnes, nýbrž o institut jemu podobný, který byl uváděn pod názvem ztráta práv a daných povolení.

V následujícím textu jsou uvedeny příklady ukládání trestu zákazu činnosti v souvislosti se zákonem uvedeným výše:

a) dle § 242 ztráta práv a daných povolení:

„Ztráta práv a daných povolení ukládá se osobám k hodnostem a akademickým povýšením, nebo osobám jiným, které nějaký úřad nebo zaměstnání pod věrou veřejnou vykonávají, pak těm, jež provozují nějaké řemeslo, nebo živnost buď jakožto měšťané nebo z povolení, které obdržely od vrchnosti. Trest tento ukládá se buď na určitý čas nebo na vždy.“

b) § 356 provinění lékaře z nevědomosti:

„Lékař, který při léčení nemocného takových chyb se dopustil, že z nich nevědomost jeho jest na bíle dni, dopustí se tím, nastalo-li z toho těžké poškození na těle, přestupku, a jestliže nemocný zemřel, přečinu, i má se mu proto zapověděti provozování lékařství dotud, až v nové zkoušce dokáže, že nabyl vědomostí, jichž se mu nedostávalo.“

c) Úprava je v uvedeném zákoníku roztržštěná, kdy v jednotlivých paragrafech najdeme tento trest pro jednotlivá povolání např. pro zámečníky podle § 469, kde v případě výroby paklíče či zhotovení hlavního klíče neznámým osobám, hrozí pokuta a v případě opakování takovéto činnosti potřetí, dochází ke ztrátě živnosti.

d) V § 472 trest při častějším postižení:

„(...) Objeví-li se častějším opakováním přestupku, že se viníci nepolepšují, pak se jim odejme živnost, anebo povolení vrchnostenské, mají-li jaké; (...).“

Velkou roli ve výše uvedeném zákoně hraje zásada subsidiarity, kdy se první porušení ustanovení zákona většinou trestalo pokutou, podruhé dvojnásobnou pokutou a až potřetí ztrátou živnosti či konkrétního povolení.

V roce 1950 byl tento zákon nahrazen zákonem č. 86/1950 Sb.³⁶, který upravoval trest zákazu činnosti, tak jako ho známe dnes, tzn. ve formě zákazu činnosti nebo povolání, a to v § 51. Tehdy šlo výlučně o trest vedlejší podle § 18 odst. 2 písm. g) výše uvedeného zákona.

Soud uložil obligatorně trest zákazu činnosti, pokud se pachatel dopustil při výkonu činnosti nebo povolání trestného činu, jímž poškodil nebo ohrozil hospodářské zájmy

³⁵ Zákon č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927.

³⁶ Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon. Předpis byl zrušen zákonem č. 140/1961 Sb. a to s účinností k 31. 12. 1961.

republiky.

Fakultativní uložení trestu zákazu činnosti bylo možné, jestliže se pachatel dopustil trestného činu v souvislosti s touto činností nebo s tímto povoláním, pachatel by jich mohl zneužít k spáchání trestného činu, nebo by jejich výkon odporoval obecnému zájmu (to bylo zrušeno novelou č. 63/1956 Sb.³⁷). Trest bylo možné uložit jako trest trvalý, a to navždy nebo v rozmezí od tří do deseti let. Výše zmíněná novela z roku 1956 zrušila uložení trestu zákazu činnosti navždy a změnila rozmezí uložení tohoto trestu, a to na jeden až deset let.

V trestním zákoně č. 140/1961 Sb. byl trest zákazu činnosti upraven v § 49 a v § 50 a jeho uložení bylo fakultativní. Snížila se výměra trestu, a to od 1 do 5 let. Jako trest samostatný mohl být uložen pouze v případě, že tento zákon ve zvláštní části uložení tohoto trestu dovoluje, a jestliže vzhledem k povaze spáchaného trestného činu a možnosti nápravy pachatele uložení jiného trestu k dosažení účelu trestu není třeba (§ 49 odst. 2 uvedeného zákona).

Později došlo ke zvýšení hranice výměry trestu zákazu činnosti zpátky na 10 let, a to zákonem č. 175/1990 Sb.³⁸, kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 140/1961 Sb. Další důležitou změnu provedl zákon č. 122/2008 Sb.³⁹, kterým se mění trestní zákon č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů. Zavedl obligatorní uložení trestu zákazu činnosti: „*Tento trest soud uloží vždy, dopustil-li se pachatel trestného činu pletich při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 128a odst. 3, § 128b písm. c) nebo § 128c písm. c), přijímání úplatku podle § 160, podplácení podle § 161, nepřímého úplatkářství podle § 162 anebo pletich v insolvenčním řízení podle § 256b v souvislosti se svým postavením, funkcí nebo činností způsobilou ovlivnit řádný průběh nebo výsledek zadávacího, insolvenčního nebo koncesního řízení, veřejné soutěže nebo veřejné dražby, pokud povaha postavení, funkce nebo vykonávané činnosti umožňuje uložení takového trestu.*“

Aktuálně je trest zákazu činnosti upraven v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb.⁴⁰

³⁷ Zákon č. 63/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb.

³⁸ Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon. In: *Sbírka zákonů*. 18. 5. 1990.

³⁹ Zákon č. 122/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. 15. 4. 2008.

⁴⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a o změně a doplnění dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 9. 2. 2009. ISSN 1211-1244.

3 Trest zákazu činnosti

Trest zákazu činnosti je upraven v § 73 a § 74 trestního zákoníku. Podstatou tohoto trestu je, že se odsouzenému po dobu výkonu trestu zákazu činnosti zakazuje výkon určitého zaměstnání, povolání nebo funkce nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis.⁴¹

Účelem uložení trestu zákazu činnosti je zabránění pachateli trestného činu ve výkonu dané činnosti, prostřednictvím které spáchal trestný čin.⁴²

Typický pro trest zákazu činnosti je jeho zabraňující účinek.⁴³ Znamená to, že se chce zamezit realizaci stejné či obdobné činnosti, které se pachatel v dané funkci při trestné činnosti dopustil. Cílem je zabránit pokračování trestné činnosti, a zároveň zajistit výchovný efekt pro celou společnost.

V tabulce níže uvedené je provedeno srovnání počtu uložených trestů zákazu činnosti v letech 2019 – 2021, přičemž v každém roce je uveden i počet nejčastěji ukládaného trestu zákazu činnosti – trest zákazu řízení motorových vozidel.

*Tabulka 1 Přehled o uložených trestech zákazu činnosti jako samostatného trestu u fyzické osoby*⁴⁴

	2021	2020	2019
Trest zákazu činnosti	609	459	424
- z toho zákaz řízení motorových vozidel	593	451	420

V roce 2021 byl uložen trest zákazu činnosti samostatně pouze v 609 případech (z toho 593x uložen trest zákazu řízení motorových vozidel). Jak vyplývá z příložené tabulky od roku 2019 dochází k postupnému nárůstu trestu zákazu činnosti.

⁴¹ §73 odst. 3 trestního zákoníku.

⁴² DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* 1 vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-790-4. s. 566.

⁴³ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část.* 2 vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 961 s. ISBN 978-80-7179-082-2. s. 580.

⁴⁴ *Přehled o všech uložených trestech/trestní opatření (hlavní sankce, trest 1)* [online]. infoData, Statistika a výkaznictví, Přehled statistických listů ©2023 [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

Tabulka 2 Přehled o všech uložených trestech zákazu činnosti u fyzické osoby⁴⁵

	2021	2020	2019
Trest zákazu činnosti	18 123	16 426	17 211
- z toho zákaz řízení motorových vozidel	17 430	15 856	16 522

Celkem byl trest zákazu činnosti uložen v roce 2021 18 123x, a z toho jako trest zákazu řízení motorových vozidel 17 430x (což je přes 96 % z celkových uložených trestů zákazu činnosti). V roce 2020 byl uložen trest zákazu činnosti 16 426x, a z toho zákaz řízení motorových vozidel 15 856x (přes 96 % tvoří tresty zákazu řízení motorových vozidel). V roce 2019 to bylo 17 211x, z toho zákaz řízení motorových vozidel byl uložen 16 522x (96 %). Tři roky po sobě je situace velmi podobná. Trest zákazu řízení motorových vozidel byl ukládán v letech 2021, 2020 a 2019 jako druhý nejčastější trest hned po podmíněném odsouzení.⁴⁶

Pro zajímavost uvádím další druhy činností, které byly v roce 2021 trestem zákazu činnosti zakázány. Např. bylo uloženo 293 trestů zákazu činnosti v ostatních odvětvích, 3 tresty zákazu činnosti v železniční dopravě, 7 trestů zákazu činnosti vychovatele a učitele, 1 trest zákazu činnosti lékaře, 4 tresty zákazu jiné činnosti ve zdravotnictví, 1 trest zákazu činnosti v pohostinství, 350 trestů zákazu činnosti v soukromém podnikání (včetně živností, funkcí a členství v orgánech společností a družstev) a 34 trestů zákazu činnosti výkonu funkce nebo zaměstnání v orgánu veřejné moci.⁴⁷

Z použitých statistických údajů je patrné, že trest zákazu činnosti jako samostatný trest se ukládá pouze ojediněle. Podmínky pro uložení trestu zákazu činnosti jako samostatného trestu stanovuje § 73 odst. 2 trestního zákoníku:

- a) trestní zákon uložení tohoto trestu za spáchaný trestný čin dovoluje
- b) a jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

Trest zákazu činnosti tedy může být uložen samostatně například při spáchání trestného činu neposkytnutí pomoci podle § 150 trestního zákoníku nebo při spáchání trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 180 trestního zákoníku, nikoliv však při spáchání trestného činu vraždy, jak uvádí trestní zákoník v § 140.

⁴⁵ *Přehled o všech uložených trestech/trestní opatření (trest 1,2,3,4,5)* [online]. infoData, Statistika a výkaznictví, Přehled statistických listů ©2023 [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

⁴⁶ *Přehled o všech uložených trestech/trestní opatření (trest 1,2,3,4,5)* [online]. infoData, Statistika a výkaznictví, Přehled statistických listů ©2023 [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

⁴⁷ *Přehled o všech uložených trestech/trestní opatření (trest 1,2,3,4,5)* [online]. infoData, Statistika a výkaznictví, Přehled statistických listů ©2023 [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

Dalším důvodem může být to, že soudci nespatřují v uložení samostatného trestu zákazu činnosti dostatečnou újmu pro pachatele, nebo proto, že kontrola výkonu trestu je značně nedostačující, o čemž bude zmínka v závěru práce. Důvodem může být i to, že jde pouze o trest zábranný, který neobsahuje téměř žádné výchovné prostředky k nápravě pachatele.

Za zmínku stojí též pravidla pro ukládání samostatného trestu zákazu činnosti právnickým osobám, kdy podle § 15 odst. 3 věty první ZTOPO lze právnickým osobám uložit všechny druhy trestů jako samostatné tresty bez jakýchkoliv dalších podmínek. Soud při ukládání samostatného trestu zákazu činnosti právnické osobě tak není limitován ustanovením § 73 odst. 2 trestního zákoníku.⁴⁸

3.1 Rozsah

Podle § 73 odst. 3 trestního zákoníku lze zakázat následující činnosti:

- výkon zaměstnání,
- výkon povolání,
- výkon funkce,
- výkon činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení,
- výkon činnosti, která je upravena zvláštním předpisem.

Výkon zaměstnání znamená, že je uzavřen pracovně právní vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, ze kterého plynou příjmy ze závislé činnosti (forma pracovního poměru je definována zákoníkem práce⁴⁹ v § 33 nebo dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr v § 74 až 77). Dle pokynů zaměstnavatele vykonává zaměstnanec práci osobně, a to za mzdu, plat (ve veřejném sektoru) nebo odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele. Při ukládání trestu zákazu činnosti soud nemůže zároveň nařídit změnu zaměstnání. Vyslovil tak Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 17. 1. 1984, sp. zn. 5 Tz 1/84. V trestní věci šlo o případ, kdy obviněnému byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu čtyř let a zároveň okresní soud nařídil změnu zaměstnání. Obviněný se v té době živil jako řidič. Nejvyšší soud ČR dovedl, že nelze uložit trest zákazu činnosti a současně nařídit změnu zaměstnání, jelikož to nevyplývá z ustanovení o trestu zákazu činnosti, ani z žádného jiného ustanovení trestního zákona, a proto je takové nařízení nezákonné. Navíc by to nebylo ani potřeba, protože vyslovením zákazu řízení motorových

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2019, sp. zn. 7 Tdo 1427/2019.

⁴⁹ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. In: *Sbírka zákonů*. 01. 01. 2007. ISSN 1801-0334.

vozidel přestal obviněný splňovat podmínku pro výkon práce řidiče.⁵⁰

Došlo-li k ukončení pracovního poměru obviněného, neznamená to, že soud trest zákazu činnosti už nemusí uložit. Naopak, uložení takového trestu obviněnému znemožní navázat takový nebo obdobný pracovní úvazek někde jinde. Pro lepší pochopení uvádím následující případ: jednalo se o případ lékaře, který se během výkonu lékařské praxe uvedl do stavu opilosti. Byl mu uložen pouze peněžitý trest. Soud namítal že, uložení trestu zákazu činnosti by v případě obviněného bylo formálním a nadbytečným opatřením, protože jeho pracovní úvazek u konkrétní nemocnice byl již zrušen. Nejvyšší soud celý případ přezkoumával a došel k závěru, že došlo k pochybení a obviněnému měl být uložen trest zákazu činnosti výkonu lékařské praxe. Uložení takového trestu bude obviněnému znemožněno po stanovenou dobu takový nebo obdobný pracovní úvazek navázat na jiném pracovišti, a bude tak i naplněn účel trestu.⁵¹

Povolání je pojem obecnější a hůře uchopitelný než výše uvedený pojem výkon zaměstnání. Jde o určitý typ činnosti, talentu, který daná osoba umí, vykonává a dá se říct, že je to podstata jejího zaměření. Nemusí to být činnost, která vyplývá z pracovně právního vztahu. Příkladem povolání může být architekt, advokát či umělec různého zaměření, dále sem může patřit povolání řidiče, fotografa, lyžařského instruktora či učitele. Je to činnost vykonávaná proto, aby si lidé opatřili finanční prostředky na své živobytí. Jde o širší pojem než zaměstnání, protože kromě závislé práce v rámci pracovněprávního vztahu může zahrnovat různé jiné aktivity, které jsou zdrojem obživy a nejsou vykonávány v postavení zaměstnance dle Augustinové⁵².

Výkon funkce – většinou jde o činnost, která je finančně ohodnocena, ale není to vždy podmínkou (např. funkce v nestátní neziskové organizaci). Jde tedy o užší pojem než pojem zaměstnání, jelikož ne každé zaměstnání je výkonem funkce. Výkon funkce často vzniká volbou (např. soudce), jmenováním anebo ustanovením (statutární orgán právnické osoby).⁵³

Nejvyšší soud řešil situaci, kdy byl zakázán výkon funkce člena zastupitelstva územního samosprávného celku. Ve svém rozhodnutí z 23. ledna 2007, sp. zn. 4 Tz 167/2006, uvedl, že: „*Pachateli trestného činu nelze podle § 50 odst. 1 tr. zák. uložit zákaz výkonu funkce člena zastupitelstva všech územních samosprávných celků. Výkon funkce člena zastupitelstva*

⁵⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 01. 1984, sp. zn. 5 Tz 1/84, ECLI:CZ:NS:1984:5.TZ.1.1984.1 [online]. Nejvyšší soud ©2023 [cit. 11. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsouid.cz/sbirka/11364/>.

⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 10. 1987, sp. zn. 7 Tz 17/88 ECLI:CZ:NS:1987:7.TZ.17.1988.1 [online]. Nejvyšší soud, ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsouid.cz/sbirka/11854/>.

⁵² DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* 1 vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-790-4. s. 571.

⁵³ Viz tamtéž, s. 571.

nevyhovuje ani jednomu z kritérií obsažených v ustanovení § 50 odst. 1 tr. zák. a navíc by takovým rozhodnutím bylo zasaženo do právních předpisů upravujících vznik a zánik mandátu členů zastupitelstev územně samosprávných celků a znamenalo by vlastně odnětí pasivního volebního práva.⁵⁴

Nejvyšší soud se ve svém rozhodnutí zabýval tím, za jakých podmínek zaniká mandát člena zastupitelstva, jakožto i překážkami výkonu volebního práva, což je upraveno v zákoně č. 491/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dospěl k názoru, že mandát člena zastupitelstva zaniká pouze za podmínek stanovených v tomto zákoně.

K zamyšlení by mohlo být, zdali je možné zakázat výkon funkce poslance nebo senátora. Neexistuje judikatura, která by se tímto zabývala. Lze tedy dovodit, že pokud nelze zakázat výkon funkce člena zastupitelstva samosprávného celku, protože by tím bylo zasaženo do právního předpisu, který tento výkon upravuje, nepůjde zakázat ani funkci senátora či poslance, jelikož by tím bylo zasaženo do samotné Ústavy ČR (čl. 19 a 25).

K vymezení obsahu pojmu „výkon funkce“ se vyjadřuje Nejvyšší soud v poměrně specifické věci, a to ohledně zákazu výkonu velitelské funkce v ozbrojených silách, který nelze uložit z důvodu, že by takový zákaz funkce důstojníka zasáhl do práv a různých oprávnění, které mu náleží z jeho hodnosti.⁵⁵

Výkon činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení. Zde jde o určitou dovednost nebo znalost, případně patřičnou kvalifikaci a je nezbytně nutné povolení k takové činnosti, např. řízení motorového vozidla. Bez povolení není možné takovou činnost vykonávat. Toto povolení bývá často prokazováno vystavením průkazu (typicky řidičský průkaz), osvědčení nebo jinak označeného oprávnění. Důležité je, že po dobu výkonu trestu zákazu činnosti se toto oprávnění či průkaz odebírá a nelze jej po dobu výkonu trestu znovu nabýt.⁵⁶

Výkon činnosti, která je upravena zvláštním předpisem. Výkon činnosti, kterou upravuje jiný právní předpis, např. živnostenský zákon⁵⁷, je určitý druh podnikání dle tohoto zákona nebo tzv. svobodná povolání bez živnostenského oprávnění, tj. advokáti, umělci, architekti, notáři, lékaři se soukromou praxí, znalci, tlumočníci, auditoři, daňoví poradci, soudní

⁵⁴ Rozsudek (Rt) Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 23. 01. 2007 sp. zn. 4 Tz 167/2006 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 6. 9. 2023]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz>. ISSN 2336-517X.

⁵⁵ Rozhodnutí (Rt) Nejvyšší soud ČR - senát ze dne 14. 04.1966 sp. zn. Tzv 10/66 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 6. 9. 2023]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵⁶ DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* 1 vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-790-4. s. 572.

⁵⁷ Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon). In: *Sbírka zákonů*. 15. 11. 2009.

exekutoři, autorizovaní architekti či inženýři.⁵⁸ Při těchto činnostech je požadována patřičná kvalifikace, splnění odborných a morálních požadavků, splnění podmínky bezúhonnosti, vykonání odborné zkoušky a zápis do seznamu osob oprávněných k výkonu činnosti (např. do seznamu advokátů vedeného Českou advokátní komorou, do seznamu daňových poradců vedeného Komorou daňových poradců atd.).

Živnost je soustavná činnost, která je provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených živnostenským zákonem (§ 2). Jsou živnosti ohlašovací (řemeslné, vázané a volné) a živnosti koncesované (§ 9). Podle toho je pak živnostenským oprávněním živnostenský list, nebo koncesní listina (§ 10).

Některé další činnosti, které nesplňují podmínky pro uložení trestu zákazu činnosti, mohou být postihnuty uložením trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, popř. trestem ztráty čestných titulů a vyznamenání nebo ztráty vojenské hodnosti.

Soud nemůže zakázat činnost, ke které není třeba žádné povolení. Typickým příkladem takové činnosti je např. jízda na kole. Vyslovil to tak Nejvyšší soud ČSR ve svém rozhodnutí sp. zn. 6 Tz 8/65: „(...) *Je nepochybné, že k jízdě na kole není třeba žádného zvláštního povolení. Proto zákaz takové činnosti znamená zásah do osobních práv, který nemá zákonnou oporu.*“⁵⁹

Jako vhodný příklad poslouží i rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR sp. zn. 5 Tz 32/80, který rozhodl o zrušení trestu zákazu nákupu v samoobslužných prodejnách v případě obviněné osoby, která odcizila zboží v samoobsluze. Důvodem je skutečnost, že na nákup není potřeba povolení, proto není možné ho zakázat.⁶⁰

Ve vztahu k vymezení rozsahu trestu je důležité zmínit též usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 3 Tdo 98/2010, ve kterém se uvádí, že pokud by byl uložen trest zákazu činnosti, který sice odsouzenému zakazuje určitou činnost (např. řízení motorových vozidel), ale zároveň ji umožní částečně vykonávat (např. udělí výjimku, že odsouzený může řídit, za účelem přepravy své družky k lékařskému ošetření), jde o trest, který zákon nepřipouští a není možný.⁶¹

K problematice udělování výjimek při ukládání trestu zákazu činnosti stojí za zmínku podobný případ z historie, konkrétně z 60. let, kdy soudy ukládaly tresty zákazu činnosti spočívající v řízení motorových vozidel omezené jen na některé druhy motorových vozidel.

⁵⁸ DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* 1 vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1568 s. ISBN 978-80-7478-790-4. s. 572.

⁵⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 2. 1965, sp. zn. 6 Tz 8/65.

⁶⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 22. 8. 1980, sp. zn. 5 Tz 32/80.

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. 3 Tdo 98/2010.

Bylo tomu tak proto, že v té době byl nedostatek pracovní síly, konkrétně řidičů traktorů. Navíc zde byl velký tlak ze strany JZD, a tuto výjimku pro řízení traktorů požadovala, s poukazem právě na nedostatek traktoristů a bezprostřední hospodářské úkoly družstva. Soudy tedy ukládaly trest zákazu řízení motorových vozidel, s výjimkou řízení traktoru. To bylo značně kritizováno od teoretiků, ale také ve zhodnocení Nejvyššího soudu ČSSR, publikovaném ve Sb. rozh. pod č. I/1966. Zde je kritizováno, že některé soudy jsou ovlivněny nesprávným názorem na povahu traktoru jako motorového vozidla, neboť nepovažují traktory za hrozbu, která by mohla narušit bezpečnost dopravy a podceňují tak jejich provozní rizika.⁶² Nicméně během dalších let se tato praxe odchýlila od povolování výjimek a v dnešní době je ukládán trest zákazu řízení motorových vozidel všech druhů.⁶³

Činnost, která se odsouzenému zakazuje, musí být v rozsudku uvedena přesně a jednoznačně. To je důležité jednak z hlediska právní jistoty odsouzeného, aby správně pochopil, jakou činnost nesmí vykonávat, ale jednak i z hlediska kontrolovatelnosti tohoto zákazu, aby nevznikaly jakékoliv pochybnosti o rozsahu a povaze zakázané činnosti.⁶⁴ Zároveň nesmí být trest zákazu činnosti stanoven příliš široce. Například nelze uložit trest zákazu provozování činnosti soukromého podnikatele. Soukromé podnikání je velmi rozsáhlý pojem a představuje velkou škálu činností, které mohou být velmi rozdílné. Uložení takového trestu by bylo zbytečné, protože ne každé podnikání umožňuje podobné páchaní trestné činnosti, jako činnost, při které se trestného činu dopustil. Navíc by tím bylo pachateli znemožněno zajišťovat si obživu vlastním podnikáním, a to by bylo v rozporu s jeho občanskými právy.⁶⁵

Co se týče jasného vymezení trestu zákazu činnosti mohou zmínit ještě následující případ, kterým se zabýval Nejvyšší soud dne 4. 12. 2019, sp. zn. 7 Tdo 1427/2019. Právnícká osoba byla uznána vinnou za trestný čin podvodu a byl jí uložen samostatný trest zákazu činnosti. Soud prvního stupně uložil obviněné právnické osobě trest zákazu činnosti, aniž by konkrétně stanovil, jaké činnosti se zakazují. Nejvyšší státní zástupce namítl, že takováto neurčitá formulace trestu zákazu činnosti se svými důsledky fakticky rovná trestu zrušení právnické osoby, k jehož uložení však nebyly splněny zákonné podmínky. Takto neurčitý trest zákazu činnosti proto lze považovat za trest, který zákon nepřipouští. Tuto námitku shledal Nejvyšší soud důvodnou a stanovil, že: „*Trestem zákazu činnosti podle § 20 odst. 1 t. o. p. o. lze právnické osobě zakázat jen tu činnost, v souvislosti s níž se dopustila trestného činu. Uložení*

⁶² Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 15. 12. 1965, sp. zn. Pls 7/65 ECLI:CZ:NS:1965:PLS.7.1965.1 [online]. Nejvyšší soud, ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsoud.cz/sbirka/8847/>.

⁶³ VANDUCHOVÁ, Marie. *Zákaz činnosti v československém trestním právu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1989. s. 44.

⁶⁴ Rozhodnutí (Rt) Nejvyšší soud ČR - senát ze dne 12. 09. 1986 sp. zn. 1 Tz 36/86 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 28. 9. 2023]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁶⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 04. 1994, sp. zn. 11 To 222/93, ECLI:CZ:VSPH:1994:11.TO.222.1993.1 [online]. Nejvyšší soud, ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsoud.cz/sbirka/12419/>.

trest není možno vymezit jako zákaz jakékoli činnosti právnické osoby bez bližší specifikace druhu této činnosti. Obecné vymezení činnosti, jejíž výkon lze zakázat, obsahuje ustanovení § 73 odst. 3 tr. zákoníku, z něhož se ovšem u právnických osob s ohledem na § 1 odst. 2 t. o. p. o. uplatní jen ta část, kde jde o výkon určité funkce nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis.“⁶⁶

Dalším podobným případem se zabýval Nejvyšší soud 30. září 2020, sp. zn. 5 Tz 31/2020. Právnická osoba byla uznána vinnou přečinem zkraslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 trestního zákoníku a odsouzena k trestu zákazu činnosti v trvání pěti let. Opět byl uložen pouze trest zákazu činnosti bez jakékoliv další specifikace, jaké konkrétní činnosti mají být zakázány. Proti trestnímu příkazu podala ministryně spravedlnosti stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněné právnické osoby. Ve své stížnosti namítala, že by měl být co nejpřesněji určen druh i rozsah zakázané činnosti, zároveň poznamenala, že vymezení druhu a rozsahu činnosti nesmí být příliš úzké, aby postačovalo k dosažení účelu trestu, ale současně nesmí být trest zákazu činnosti vymezen ani příliš široce a obecně, neboť by to mohlo omezit pracovní, společenské a jiné uplatnění pachatele a takový trest by byl velmi těžce kontrolovatelný. Stejně jako v předchozím případě bylo namítáno, že takto uložený trest zákazu činnosti může být svými důsledky považován za trest zrušení právnické osoby podle § 16 ZTOPO, i když pro takový trest nebyly splněny zákonné podmínky. Navíc trest zakazující právnické osobě její každodenní činnost jako je například vedení účetnictví či jiné běžné jednání, by mohlo paradoxně vést k jejímu dalšímu trestnímu stíhání. Nejvyšší soud souhlasil s argumenty ministryně spravedlnosti a dodal, že soudy často chybují při ukládání trestu zákazu činnosti právě v určení druhu a rozsahu zakázané činnosti (v některých případech soudy vůbec nevymezí zakazovanou činnost nebo používají až příliš široké formulace, které znemožňují prakticky jakoukoliv činnost např. zákaz činnosti „spočívající v zákazu provozování výdělečné činnosti“. Nejvyšší soud shledal stížnost pro porušení zákona zcela důvodnou a zrušil trestní příkaz okresního soudu.⁶⁷

Dalším příkladem, kdy soud stanovil zákaz činnosti příliš široce, se zabýval Nejvyšší soud dne 24. 2. 2015, sp. zn. 3 Tdo 138/2015. Pachatel usmrtil výstřelem z kulovnice daňka a způsobil tím uživateli honitby škodu. Kromě trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem mu byl uložen také trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu myslivosti. Myslivostí se podle § 2 písm. a) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, rozumí soubor činností prováděných v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako součásti ekosystému a spolková činnost směřující k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků jako součásti českého národního kulturního

⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2019, sp. zn. 7 Tdo 1427/2019.

⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 5 Tz 31/2020.

dědictví. Právem myslivosti je pak podle § 2 písm. h) téhož zákona souhrn práv a povinností zvěř chránit, cílevědomě chovat, lovit, přivlastňovat si ulovenou nebo nalezenou uhynulou zvěř, její vývojová stadia a shozy paroží, jakož i užívat k tomu v nezbytné míře honebních pozemků. Bylo zjištěno, že se obviněný dopustil trestního jednání pouze v souvislosti s výkonem práva myslivosti jakožto dílčí složky širšího souboru činností souvisejících s myslivostí. Obviněný porušil velmi hrubým způsobem zásady správného a bezpečného lovu (způsob ulovení daňka). Nejvyšší soud z toho dovodil, že: *„Jestliže se pachatel dopustil trestného činu v souvislosti s výkonem práva myslivosti tím, že hrubým způsobem porušil zásady správného a bezpečného lovu, nelze mu uložit trest zákazu činnosti spočívající obecně v zákazu výkonu myslivosti [§ 2 písm. a) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů], ale je třeba jej omezit jen na výkon takového práva myslivosti (dílčí složky tohoto práva) ve smyslu § 2 písm. h) citovaného zákona, v souvislosti s nímž spáchal trestný čin (např. práva lovit zvěř).“*⁶⁸

3.2 Pachatel trestného činu

Pro účel této diplomové práce je důležité definovat osobu pachatele a odpovědět si na otázku, komu vlastně může být trest zákazu činnosti uložen?

Podle § 22 odst. 1 trestního zákoníku je pachatelem trestného činu ten, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná. Pachatelem trestného činu může být nejenom osoba fyzická, ale díky přijetí zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim („ZTOPO“), i osoba právnická. Fyzická osoba je živý člověk. Definici právnické osoby najdeme v občanském zákoníku v § 20 odst. 1: *„je to organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná.“*⁶⁹

Právnická osoba, je pachatelem trestného činu, jestliže porušila nebo ohrozila zájmy chráněné trestním zákonem (§ 9 odst. 1 ZTOPO). Pachatelem je i právnická osoba, která k provedení činu užila jiné právnické nebo fyzické osoby. Trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti jednal-li tak statutární orgán nebo její člen, anebo jiná osoba ve vedoucím postavení, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat, ten, kdo má rozhodující vliv na řízení,

⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 3 Tdo 138/2015-30.

⁶⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 22. 3. 2012. ISSN 1211-1244.

nebo zaměstnanec či osoba v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů (§ 8 odst. 1, 2 ZTOPO). Dle § 20 ZTOPO může soud uložit právnické osobě trest zákazu činnosti na jeden rok až dvacet let, byl-li trestný čin spáchán v souvislosti s touto činností. § 20a ZTOPO hovoří i o trestu zákazu držení a chovu zvířat s možnou výměrou až 20 let, byl-li trestný čin spáchán v souvislosti s držením, chovem nebo péčí o zvíře.

Trestem zákazu činnosti podle § 20 odst. 1 ZTOPO lze právnické osobě zakázat jen tu činnost v souvislosti s níž se dopustila trestného činu. Uložený trest není možno vymezit jako zákaz jakékoli činnosti bez bližší specifikace druhu této činnosti.⁷⁰ Obsahově se bude zakázaná činnost odvíjet od předmětu činnosti, který je zapsaný v obchodním rejstříku. Trestním příkazem lze právnické osobě uložit trest zákazu činnosti do 5 let, trest zákazu držení a chovu zvířat do 5 let.⁷¹

Za rok 2021 bylo uloženo 91 trestů zákazu činnosti právnickým osobám (jako hlavní sankce). Z toho bylo uloženo 71 těchto trestů v rozmezí od 1 do 5 let, 19 v rozmezí od 5 do 10 let, a pouze 1 trest byl uložen na dobu delší jak 10 let. Trest zákazu činnosti je jeden z nejvíce ukládaných trestů právnickým osobám, první je peněžitý trest (97 trestů). Jako trest vedlejší byl uložen 9x v roce 2021.⁷²

Fyzická osoba je trestně odpovědná, pokud je příčetná (rozumově a mravně vyspělá), dovršila věk 15 let a došlo z její strany ke spáchání trestného činu.

Mladistvý je osoba, která je právně, tj. trestně odpovědná, a v době spáchání provinění dovršila 15 rok věku (den poté) a nepřekročila 18 rok svého věku (ten den). „*Pro osoby mladší osmnácti let, které se dopustily trestného činu, platí zvláštní režim. Ten je upraven v zákoně o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb.).*“⁷³

V novém trestním zákoníku, který měl nabýt účinnosti dne 1. ledna 2010, byla hranice 15 let snížena na 14, ale ještě než tento zákon nabyl účinnosti, byla tato hranice vrácena zpět na hranici 15 let.⁷⁴ „*Výbor OSN pro práva dítěte ve svých Závěrečných doporučeních z ledna 2003 naléhal na Českou republiku, aby byla zachována současná věková hranice trestní*

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2019, sp. zn. 7 Tdo 1427/2019.

⁷¹ § 37a ZTOPO.

⁷² *Přehled o pravomocně vyřízených právnických osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak)*. [online]. infoData, Statistika a výkaznictví, Přehled statistických listů ©2023 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

⁷³ *Trestní řízení ve věcech dětí a mladistvých* [online]. O trestním právu srozumitelně ©2023 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve-vecich-deti-a-mladistvych>.

⁷⁴ *Snížit trestní odpovědnost u dětí? Trest by nebyl prevencí, míní odborníci* [online]. Deník.cz, ©2023 [cit. 10. 9. 2023]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/snizit-trestni-odpovednost-u-deti-nekteri-odbornici-jsou-zdrzenlivi-20160329.html.

odpovědnosti stanovená na patnáct let. “⁷⁵ Je pravdou, že se v ČR osvědčila hranice patnácti let (díky vyspělosti fyzické i psychické), ale když se podíváme do zahraničí, tak např. v Číně mají sníženou hranici na 12 let a v USA není hranice nastavena vůbec. „Podle londýnské agentury *Child Rights International Network (Mezinárodní dětská práva) je medián hranice trestní odpovědnosti ve světě 14 let. V České republice je tato hranice 15 let, ve většině Británie je věk trestní odpovědnosti dokonce deset let.*“⁷⁶

V trestních věcech je výměra trestu zákazu činnosti u dospělých nejméně 1 rok a nejvýše 10 let. Ve vztahu k mladistvým v § 26 odst. 3 ZSVM je horní hranice sazby dána na polovinu, tj. na 5 let. Rozpětí je tedy od 1 roku až do výše 5 let. Nastavenou hranici nelze překročit. Zmírnění výměry lze jen za předpokladu podmíněného upuštění od výkonu zbytku tohoto trestního opatření (§ 90 odst. 1 trestního zákoníku). Výkon trestního opatření zákazu činnosti pokračuje plynule i po dovršení 18 let věku, pokud není splněno dříve.⁷⁷

*„Soud pro mládež může vedle trestního opatření zákazu činnosti uložit i vhodná výchovná opatření. Uložení takových opatření může být na místě zejména v zájmu posílení výchovného účinku vyneseního odsuzujícího rozsudku. Trestní opatření v podobě zákazu činnosti má totiž mladistvému primárně bránit v tom, aby se zdržel činnosti, ve spojitosti s níž se dopustil trestné činnosti, avšak nemusí nijak reagovat na jeho aktuální životní poměry. Vhodně zvolené výchovné opatření (např. určitá výchovná povinnost nebo dohled probačního úředníka) přitom může přispět k řešení jeho sociálních problémů a k vytvoření podmínek pro jeho užitečné společenské uplatnění.“*⁷⁸

Jakmile je trestní opatření zákazu činnosti vykonáno, na mladistvého, kterému bylo uloženo toto trestní opatření, se hledí jako by nebyl odsouzen (tato fikce neodsouzení vyplývá z § 74 odst. 2 trestního zákoníku).⁷⁹

S přihlédnutím k uvedeným skutečnostem, kdy lze zakázat danou činnost, je díky nízkému věku pachatele nízké číslo uložených trestních opatření. Pro zajímavost v roce 2015 byl zákaz činnosti uložen mladistvým ve 34 případech (2,7 %) z celkového počtu 1 274 uložených trestních opatření. Za rok 2021 bylo trestní opatření zákazu činnosti mladistvým uloženo pouze ve 25 případech z celkového počtu 1 053 uložených trestních opatření.⁸⁰

⁷⁵ *Snížení hranice trestní odpovědnosti* [online]. Liga lidských práv, ©2020 - 2023 [cit. 10. 9. 2023]. Dostupné z: <https://www.llp.cz/blog/snizeni-hranice-trestni-odpovednosti/>.

⁷⁶ *Čína snížila hranici trestní odpovědnosti, za závažné činy bude stíhat i dvanáctileté* [online]. ČT24 ©2023 [cit. 2023-08-08]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3246420-cina-snizila-hranici-trestni-odpovednosti-za-zavazne-ciny-bude-stihat-i-dvanactilete>.

⁷⁷ SOTOLÁŘ, Alexander. § 26 [Obecně prospěšné práce, zákaz činnosti, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce a vyhoštění]. In: ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 282–283.

⁷⁸ Viz tamtéž, s. 283.

⁷⁹ Viz tamtéž, s. 283.

⁸⁰ *Přehled o všech uložených trestech/trestních opatření (trest 1, 2, 3, 4)* [online]. infoData, Statistika a výkaznictví, Přehled statistických listů ©2023 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://www.cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

3.3 Podmínky

Při ukládání trestu zákazu činnosti je důležitý požadavek na to, aby zakazovaná činnost byla taková činnost, v souvislosti s kterou se pachatel dopustil trestného činu. „*Tato souvislost musí být přímá, bezprostřední. Nestáčí, že pachatel projeví trestným činem morální nezpůsobilost k výkonu činnosti.*“⁸¹

Rozhodl tak Nejvyšší soud ČSR dne 6. 4. 1979, sp. zn. 1 Tz 11/79. Pro větší kontext, šlo o případ učitele, který se v té době dopustil trestného činu pohlavního styku s osobou téhož pohlaví, mladší 18 let podle tehdejšího § 244 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb. Okresní soud mu uložil kromě trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem také trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu učitelského povolání, a to na všech školách. Proti tomuto rozsudku vznesl generální prokurátor ČSR stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného, a to právě kvůli uloženému trestu zákazu činnosti, jelikož trestná činnost obviněného neměla k výkonu učitelského povolání žádný vztah (ke styku nedošlo na půdě školy, mladistvý, se kterým měl obviněný pohlavní styk, nebyl žákem na škole, na které obviněný vyučoval, jejich seznámení bylo náhodné). Nejvyšší soud tedy shledal, že okresní soud v uložení trestu zákazu činnosti pochybil a vyřkl, že nebylo možné obviněnému uložit zákaz výkonu učitelského povolání, protože se nedopustil trestného činu při jejím výkonu. Souvislost se zakazovanou činností musí být přímá, bezprostřední.⁸² Nicméně zakazovaná činnost nemusí být nutně objektivní stránkou skutkové podstaty trestného činu.⁸³

Dalším příkladem je rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 29. 10. 1963, sp. zn. 3 Tz 27/63. Nejvyšší soud zrušil výrok rozsudku o zákazu činnosti řízení motorových vozidel, který uložil okresní soud obžalovanému, a to právě z důvodu, že zde nebyla naplněna podmínka přímé souvislosti mezi zakazovanou činností (řízení motorových vozidel) a trestným činem (útok na veřejného činitele). Pro větší pochopení případ rozepíšu. Šlo o situaci, kdy obžalovaný přijel svým služebním vozem do hostince, kde společně s přáteli oslavovali, a to i požitím alkoholických nápojů. V průběhu oslavy dorazili do hostince i dva příslušníci Veřejné bezpečnosti, kteří vyzvali obžalovaného k předložení dokladů. To se obžalovanému zřejmě nelíbilo, jelikož jednoho z příslušníků Veřejné bezpečnosti udeřil do obličeje, čímž se dopustil trestného činu útoku na veřejného činitele podle tehdejšího § 155 odst. 1 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb. Okresní soud obžalovanému uložil kromě nápravného opatření také trest zákazu řízení motorových vozidel na dobu 18 měsíců. Z případu je patrné, že se obžalovaný

⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 6. 4. 1979, sp. zn. 1 Tz 11/79.

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 6. 4. 1979, sp. zn. 1 Tz 11/79.

⁸³ ŠČERBA, Filip. § 73 [Zákaz činnosti]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 874, marg. č. 4.

nedopustil trestného činu v souvislosti s řízením motorového vozidla, a ani mu řízení motorového vozidla trestnou činností nijak neusnadnilo, není zde přímá souvislost.⁸⁴

Jak bylo uvedeno výše, stačí, jestliže nějaká činnost poskytne pachateli příležitost ke spáchání trestného činu nebo mu alespoň usnadní spáchání trestného činu.⁸⁵ Příkladem může být pachatel, který zneužívá své řídicí oprávnění k páchaní trestného činu krádeže. V takovém případě pachatel využívá řízení motorového vozidla, aby mu usnadnilo trestnou činnost. Je zde tedy naplněna podmínka pro uložení trestu zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel.⁸⁶

Dalším příkladem může být případ dlužníka (podnikající fyzická osoba), který si založil obchodní společnost, konkrétně společnost s ručením omezeným, ve které vystupoval zároveň také jako jednatel a jediný společník, a do které vložil majetek, který by mohl být použit k uspokojení pohledávky věřitele. Dlužník se tedy dopustil trestného činu poškození věřitele. V takovém případě lze pachateli uložit trest zákazu činnosti spočívající v zákazu podnikání v určitém oboru, tak zákaz výkonu funkce člena statutárních orgánů obchodních společností.⁸⁷ Dále se musí zkoumat, zdali nejde pouze o souvislost náhodnou.⁸⁸

Například případ, kdy pachatel způsobil škodu rozbitím dveří u osobního automobilu, dále pak odcizil autorádio a takto pokračoval ještě u dalších aut. Okresní soud mu uložil kromě trestu odnětí svobody také trest zákazu řízení motorových vozidel. Na základě odvolání toto přezkoumával krajský soud. Krajský soud dospěl k závěru, že se obžalovaný nedopustil trestného činu v souvislosti s řízením motorových vozidel. Konkrétně je uvedeno, že obžalovaný sice využil vozidlo k cestě, ale nikoliv za účelem spáchání trestné činnosti. Souvislost zde byla čistě náhodná, a proto krajský soud zrušil výrok o uložení trestu zákazu činnosti.⁸⁹

Co je ještě důležité zmínit, je to, že trest zákazu činnosti lze uložit pouze pachateli, který tuto činnost sám vykonal a v souvislosti s kterou spáchal trestný čin. Nelze tedy uložit např. trest zákazu činnosti řízení motorových vozidel osobě, která pomohla ke spáchání trestného činu podle § 274 zákona č. 140/1961 Sb. (ohrožení pod vlivem návykové látky) podáním alkoholického nápoje. Takovou situaci řešil Nejvyšší soud 31. 12. 1965, sp. zn. 5 Tz 53/65. Obviněný byl uznán vinným pomocí k trestnému činu opilství, jelikož poskytl spoluobviněnému alkoholický nápoj, i když věděl, že spoluobviněný již vypil několik

⁸⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 29. 10. 1963, sp. zn. 3 Tz 27/63, ECLI:CZ:NS:1963:3.TZ.27.1963.1 [online]. Nejvyšší soud ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsouid.cz/sbirka/8457/>.

⁸⁵ PÚRY, František. § 73 [Zákaz činnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 933, marg. č. 3.

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 25. 4. 1979, sp. zn. 7 To 14/79.

⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10.05.2006, sp. zn. 5 Tdo 523/2006, ECLI:CZ:NS:2006:5.TDO.523.2006.1 [online]. Nejvyšší soud ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsouid.cz/sbirka/5308/>.

⁸⁸ PÚRY, František. § 73 [Zákaz činnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 933, marg. č. 3.

⁸⁹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 10. 1. 1996, sp. zn. 3 To 952/95.

těchto alkoholických nápojů a bude řídit. Spoluobviněný poté odjel na motocyklu a narazil do tří chodců, z nichž jeden byl usmrcen. Krajský soud uložil obviněnému nepodmíněný trest odnětí svobody na 6 měsíců a trest zákazu řízení motorových vozidel na dobu 2 let. Proti rozsudku krajského soudu podal předseda Nejvyššího soudu stížnost pro porušení zákona, a to konkrétně v ustanovení § 49 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., protože: „*v případě obviněného není splněna základní podmínka k uložení trestu zákazu činnosti řízení motorových vozidel, neboť není zde dána přímá souvislost mezi jednáním pachatele, jímž se tento dopustil trestného činu a činností, která by měla být zakázána.*“ Nejvyšší soud zrušil výrok ohledně zákazu řízení motorových vozidel, neboť zde nebyla přímá souvislost mezi jednáním pachatele (podání alkoholického nápoje) a činností, která byla zakázána (řízení motorových vozidel). Obviněný neřídil, pouze poskytl alkoholický nápoj spoluobviněnému. Taková skutečnost nemůže vést k uložení trestu zákazu činnosti řízení motorových vozidel.⁹⁰

Souvislost trestného činu s vykonáváním určité činnosti však nemusí vždy vést k uložení trestu zákazu činnosti.⁹¹ Může tak jít o případ, kdy obviněný jednal za situace podobné krajní nouzi. Takovým konkrétním případem se zabýval Nejvyšší soud 25. 9. 1989, sp. zn. 7 Tz 17/89. Obviněný po požití alkoholických nápojů odvezl svou dceru do nemocnice, která zničehonic začala trpět bolestmi spojenými s křečemi. Obviněný se obával, že jde dceři o život, a tak i přesto, že měl v sobě alkohol, rozhodl se řídit. Zastavila ho hlídka VB, která mu zjistila alkohol v krvi. Obviněný se hájil, že jednal v krajní nouzi. Z celkové situace ale vyplynulo, že se o krajní nouzi nejednalo – stav dcery nebyl na tolik vážný (podle lékařky) a obviněný měl možnost zavolat záchrannou službu. I přesto, že obviněný řídil pod vlivem alkoholu, trest zákazu řízení motorových vozidel mu uložen nebyl. Proti tomu se ohradil ministr spravedlnosti ČSR. Nejvyšší soud se daným případem zabýval a uvedl, že: „*Řidičům motorových vozidel, kteří řídí pod vlivem alkoholu, je také zpravidla třeba ukládat trest zákazu řízení motorových vozidel. Neuložení tohoto trestu v takových případech může být jen výjimkou, odůvodněnou mimořádnými okolnostmi případu a u takového pachatele, který se jako řidič motorového vozidla ještě nedostal do rozporu se zákonem. Nelze tedy paušálně u každého řidiče, který řídil pod vlivem alkoholu, požadovat uložení trestu zákazu činnosti, ale je třeba zkoumat, zda k řízení motorového vozidla nedošlo za mimořádných okolností a řidičem, který se po dostatečně dlouhou dobu nedostal do rozporu se zákonem.*“⁹²

Pro uložení trestu zákazu činnosti motorových vozidel není vůbec na překážku, pokud

⁹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31.12.1965, sp. zn. 5 Tz 53/65, ECLI:CZ:NS:1965:5.TZ.53.1965.1 [online]. Nejvyšší soud ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsouid.cz/sbirka/8737/>.

⁹¹ ŠČERBA, Filip. § 73 [Zákaz činnosti]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 2.

⁹² Usnesení Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 25. 9. 1989, sp. zn. 7 Tz 17/89.

pachatel nevlastní řidičský průkaz. V takovém případě jej po dobu trestu zákazu činnosti nemůže nabýt, pokud řidičský průkaz má, je mu odebrán příslušným orgánem.⁹³

3.4 Výměra

Výměru trestu zákazu činnosti nalezneme v § 73 odst. 1 trestního zákoníku: „*Soud může uložit trest zákazu činnosti na jeden rok až deset let, dopustil-li se pachatel trestného činu v souvislosti s touto činností.*“ Nejnižší ani nejvyšší hranici sazby trestu nelze překročit. „*Pro dolní hranici neplatí § 58 o mimořádném snížení trestu odnětí svobody, a to ani analogicky.*“⁹⁴ Horní hranici lze překročit uložením nového trestu zákazu činnosti za trvání nevykonaného trestu z dřívějšího rozsudku, protože nový nezačne běžet, dokud není dřívější trest vykonán (musí se jednat o stejnou zakázanou činnost).⁹⁵

Pokud se pachateli zakazuje výkon několika činností, v souvislosti s nimiž se dopustil trestné činnosti, tak se doby zákazu jednotlivých činností nesčítají. Každou činnost lze tedy zakázat v rozmezí 1 až 10 let.⁹⁶

Pokud je trest zákazu činnosti ukládán trestním příkazem podle § 314e odst. 2 písm. d) trestního řádu⁹⁷ je možné trest uložit max. na 5 let.

„*Zmírnění výměry trestu zákazu činnosti lze dosáhnout jen cestou podmíněného upuštění od výkonu zbytku tohoto trestu podle § 90 TZ. Uvedená horní hranice pak může být překročena součtem dříve uloženého a nově ukládaného trestu zákazu činnosti.*“⁹⁸

Pro stanovení výměry trestu se použijí obecné zásady dle § 39 trestního zákoníku. O konkrétní výměře trestu zákazu činnosti rozhoduje vždy soud, který musí přihlédnout k závažnosti spáchaného trestného činu, jakož i k míře provinění pachatele a k dopadu na jeho život, kdy přihlédne k jeho osobnímu, rodinnému životu a majetkovým poměrům.

Problematictí jsou hlavně řidiči, kteří opakovaně porušují pravidla silničního provozu, což svědčí o jejich nespolehlivosti k řízení motorových vozidel. V takovém případě je třeba, aby soud uložil trest zákazu řízení motorových vozidel na přiměřenou dobu.⁹⁹

Domnívám se, že momentálně nastavená hranice délky trestu zákazu činnosti v rozmezí 1 až 10 let je dostačující. Bylo by zbytečné, a poněkud ostré, mít možnost uložení trestu zákazu činnosti na doživotí, jako je tomu například v Německu a na Slovensku (viz kapitola č. 5).

⁹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. 4. 1963, sp. zn. 4 Tz 12/63.

⁹⁴ PŮRY, František. § 73 [Zákaz činnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 932, marg. č. 2.

⁹⁵ Viz tamtéž.

⁹⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 19. 1. 1984, sp. zn. 11 To 112/83.

⁹⁷ Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁹⁸ PŮRY, František. § 73 [Zákaz činnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 932, marg. č. 2.

⁹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 24. 1. 1984, sp. zn. 6 Tz 2/84.

4 Výkon a kontrola

Výkon trestu zákazu činnosti je upraven v § 74 odst. 1 trestního zákoníku. Začíná právní mocí rozsudku soudu a končí uplynutím doby, na kterou byl uložen, pokud tedy nedošlo k podmíněnému upuštění od zbytku trestu. Jestliže byl pachateli současně uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, pak výkon trestu zákazu činnosti začne běžet až po pachatelově propuštění z věznice.¹⁰⁰

Do doby výkonu trestu se tedy nezapočítává doba, kterou odsouzený strávil ve výkonu trestu odnětí svobody. Něco jiného je, když je odsouzený v průběhu výkonu trestu zákazu činnosti vzat do vazby. V takovém případě výkon trestu zákazu činnosti není staven ve smyslu ustanovení § 74 odst. 1, věta první, trestního zákoníku.¹⁰¹

Pokud odsouzený poruší ve stanovenou dobu uložený zákaz, neprodlužuje se automaticky délka trvání trestu o dobu, po kterou jej nerespektoval.¹⁰² Nicméně toto porušení může být posuzováno jako trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 trestního zákoníku. To by pak případně mohlo mít vliv na rozhodování soudu o podmíněném upuštění od výkonu zbytku tohoto trestu podle § 90 odst. 1 trestního zákoníku, které by nebylo možné.¹⁰³ K takovému závěru dospěl i Nejvyšší soud ČSR z 3. 2. 1984, sp. zn. 6 Tz 1/84: „*Podmínky pro podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti podle § 61 odst. 3 tr. zák. nejsou splněny, jestliže odsouzený v době výkonu tohoto trestu uložený zákaz nerespektoval a zakázanou činnost vykonával.*“¹⁰⁴

Do doby výkonu trestu zákazu činnosti se započítává doba: „*po kterou bylo pachateli před právní mocí rozsudku oprávnění k činnosti, která je předmětem zákazu, v souvislosti s trestným činem odňato podle jiného právního předpisu nebo na základě opatření orgánu veřejné moci nesměl již tuto činnost vykonávat anebo ji nemohl vykonávat, protože se k tomu zavázal pro účely podmíněného odložení podání návrhu na potrestání nebo podmíněného zastavení trestního stíhání.*“¹⁰⁵ Příkladem může být třeba odebrání řidičského průkazu na základě zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu. O započtení doby rozhoduje předseda senátu podle § 350 odst. 1 trestního řádu.

K výkonu trestu zákazu činnosti mohu zmínit jeden zajímavý případ. Jednalo se o odsouzeného ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, kterému byl zároveň uložen i trest zákazu řízení motorových vozidel. Odsouzený v rámci povolených vycházek řídil

¹⁰⁰ PŮRY, František. § 74 [Výkon trestu zákazu činnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 947, marg. č. 1.

¹⁰¹ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 2. 7. 1998, sp. zn. 12 To 278/98.

¹⁰² Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 31. 7. 1968, sp. zn. 4 To 232/68.

¹⁰³ PŮRY, František. § 74 [Výkon trestu zákazu činnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 948, marg. č. 1.

¹⁰⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 3. 2. 1984, sp. zn. 6 Tz 1/84.

¹⁰⁵ § 74 odst. 1 trestního zákoníku.

motorové vozidlo, a to i přes uložený zákaz řízení. Za takové jednání byl uznán vinným trestným činem maření úředního rozhodnutí a vykázání. Odsouzený podal dovolání k Nejvyššímu soudu, kde odkazoval na ustanovení § 74 trestního zákoníku a namítal, že se nemohl dopustit trestného činu maření úředního rozhodnutí a vykázání, jelikož v době, kdy řídil, byl přece stále ve výkonu trestu odnětí svobody. Nejvyšší soud zdůraznil ustanovení § 74 odst.1 trestního zákoníku, a to že do doby výkonu trestu zákazu činnosti se nezapočítává doba výkonu trestu odnětí svobody. Toto ustanovení je nutno vykládat tak, že do doby výkonu trestu zákazu činnosti se nezapočítává doba skutečného výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, tzn. doba, kdy se odsouzený fyzicky nachází ve věznici. Takže pokud by byl výkon trestu odnětí svobody přerušen, nebo by byl odsouzený z jeho výkonu podmíněně propuštěn, začne běžet doba výkonu trestu zákazu činnosti. Pokud by se toto ustanovení interpretovalo opačně, mohlo by docházet k absurdním případům, kdy by např. odsouzený na útěku vykonával zakazovanou činnost beztrestně, jelikož je teoreticky stále ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody.¹⁰⁶

Pokud je trest zákazu činnosti vykonán, hledí se na pachatele, jako by nebyl odsouzen.¹⁰⁷ Jde o zákonnou fikci, kdy se na pachatele díváme optikou jako by nebyl odsouzen. Zákonná fikce neodsouzení nastává i v případě podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu. Soud vysloví, že se odsouzený osvědčil a má se za to, že trest byl vykonán dnem, kdy nabylo právní moci rozhodnutí, že se podmíněně upouští od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti.¹⁰⁸

Pokud byl pachateli uložen kromě trestu zákazu činnosti také trest obecně prospěšných prací, peněžité trest (za jiný trestný čin než za zvlášť závažný zločin) nebo podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody nebo podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, musí být všechny tyto tresty vykonány (popř. musí být od výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno), aby mohlo dojít k fikci neodsouzení. Jestliže byl vedle trestu zákazu činnosti uložen jiný trest než výše uvedený, nastává fikce neodsouzení až na základě rozhodnutí soudu a po splnění zákonem stanovených podmínek, jak je uvedeno v § 105 odst. 1 a 3 trestního zákoníku.¹⁰⁹

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, neupravuje zahlazení odsouzení u výkonu trestu zákazu činnosti, proto se u mladistvých uplatní stejná úprava, která je v § 74 trestního zákoníku. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, má zvláštní úpravu ohledně zahlazení odsouzení, a to v § 27. Na odsouzenou

¹⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1402/2016.

¹⁰⁷ § 74 odst. 2 trestního zákoníku.

¹⁰⁸ § 91 odst. 3 trestního zákoníku.

¹⁰⁹ PŮRY, František. § 74 [Výkon trestu zákazu činnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1256, marg. č. 3.

právníčkou osobu se hledí, jako by nebyla odsouzena, když byl trest vykonán nebo trest či jeho zbytek byl prominut, nebo byl výkon trestu promlčen. Pokud ovšem byla právnická osoba odsouzena pro zvlášť závažný zločin a byl ji uložen trest zákazu činnosti alespoň na pět let, fikce neodsouzení nastane až 3 roky po tom, co byl trest vykonán, prominut nebo promlčen.

Odsouzený, který vykonává trest zákazu řízení motorových vozidel, nesmí řídit jakékoliv motorové vozidlo. To platí i pro zkušební jízdy v autoškole. I když pachatel vykonával zakazovanou činnost (např. právě řízení motorových vozidel) pod vedením zkušeného instruktora, porušil tím stanovený zákaz a mohl by se dopustit trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku.¹¹⁰ Aby mohla odsouzená osoba po výkonu trestu zákazu řízení motorových vozidel znovu řídit motorové vozidlo, musí si požádat o získání řidičského oprávnění podle § 123d zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu. Zájemce podává žádost o vrácení řidičského průkazu písemně u příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností a musí prokázat, že úspěšně složil zkoušku z odborné způsobilosti v autoškole. Kromě toho musí také prokázat svou zdravotní a psychickou způsobilost (psychotesty).

Trest zákazu řízení motorových vozidel nemůže být omezen pouze na určité druhy komunikací nebo na určitá místa, jak vyplynulo z Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. 7 Tdo 51/2017. V tomto případě byl obviněnému uložen trest zákazu řízení motorových vozidel. Po čase se ukázalo, že obviněný i přes tento zákaz řídil motorová vozidla v prostředí autodílny, kde vykonával povolání automechanika. Tím se dopustil přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku. I když byl dopravními značkami zakázán vjezd jiných vozidel do této autodílny, nebylo vyloučeno ohrožení jiných osob, například chodců. Odvolací soud v tomto případě poukázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 3 Tdo 630/2008, v němž je zdůrazněno, že trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel není omezen na určité druhy komunikací či určitá místa (např. prostory čerpací stanice pohonných hmot).¹¹¹

V § 77 Vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy je popsán postup soudu při výkonu trestu zákazu činnosti. Povinností předsedy senátu je, aby po vydání pravomocného rozsudku informoval orgány a osoby, jimž přísluší spolupůsobit při výkonu tohoto trestu. Tím je například zaměstnavatel, u kterého je odsouzený v pracovním poměru, v případě zákazu vykonávat určité zaměstnání. U zákazu výkonu činnosti znalce či tlumočnicka soud vyzoomí patřičné ministerstvo, kde je osoba evidována. U zákazu řízení motorového vozidla soud informuje obec s rozšířenou působností, kde má odsouzený trvalý pobyt. Pokud

¹¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2004, sp. zn. 11 Tdo 594/2004.

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. 7 Tdo 51/2017.

se zákaz činnosti týká činnosti v soukromém podnikání, vyrozumí se orgán příslušný k registraci podnikatelské činnosti. U zákazu zdravotních služeb se vyrozumí krajský úřad, v jehož správním obvodu je zdravotnické zařízení. V případě zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu práce řidiče taxislužby soud vyrozumí dopravní úřad, v jehož územním obvodu má odsouzený trvalý či přechodný pobyt.

Dále nalezneme v § 77 odst. 2, že pokud byl uložen trest zákazu činnosti na dobu delší než 1 rok, sleduje soud 1. stupně výkon tohoto trestu (netýká se trestu zákazu řízení motorových vozidel). Soud požádá 1x ročně zaměstnavatele o sdělení, zda odsouzený nevykonává činnost, která mu byla zakázána. Pokud takové informace nemohou být zjištěny, obrátí se soud na Policii ČR.

Situace ohledně kontroly výkonu trestu zákazu činnosti není dostatečně ošetřena. Není instituce, která by byla zodpovědná za kontrolu všech vydaných trestů zákazu činnosti. Není nastavený proces, který by jasně říkal, jak bude kontrola probíhat. U zákazu vstupu na sportovní či jiné obdobné kulturní akce provádí kontrolu Probační a mediační služba ČR (dále jen „PMS“). U zákazu řízení motorového vozidla je kontrolní institucí Policie ČR. Probační a mediační služba u zákazu řízení motorového vozidla může participovat a pomáhat odsouzeným například ve smyslu dohledu, zda se odsouzený účastnil resocializačního programu např. Programu pro agresivní a nedbalé řidiče (Program, který je realizován od roku 2013 v rámci projektu s názvem Rozvoj probačních a resocializačních programů – posílení prevence a ochrany společnosti před opakováním trestné činnosti).¹¹²

Pro kontrolu výkonu trestu zákazu činnosti by bylo přínosné, kdyby do kontrolních činností byla více zapojena PMS a neziskové organizace. V rámci různých dotačních titulů by mohlo být zajištěno financování těchto služeb, které dostanou jasné instrukce, koho a po jaké časové období mají kontrolovat a jak mají na odsouzeného dohlížet. Je řada neziskových organizací, které by mohly na systému podnětně participovat, a to například v rámci resocializačních a reintegračních programů. Dle Asociace organizací ve vězeňství, z.s. (dále jen AOOV) je těchto neziskových organizací například v Libereckém kraji 19, v Ústeckém kraji 21, ve Středočeském kraji 25, v Praze 33. Příkladem takových neziskových organizací je například Armáda spásy, Bílý kruh bezpečí nebo Člověk v tísni. AOOV je celorepubliková organizace se zastoupením v každém kraji, jedná se o „*dobrovolné seskupení organizací a odborníků, kteří usilují o vzájemné sdílení znalostí a zkušeností, o progresivní změny v oblasti*

¹¹² *Workshop Programu pro agresivní a nedbalé řidiče* [online]. Ministerstvo financí ČR, ©2016 [cit. 10. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.swiss-contribution.cz/cs/bezpecnost-stabilita-a-podpora-reform/modernizace-soudnictvi/rozvoj-probacnich-a-resocializacnich-pro/aktuality/workshop-programu-pro-agresivni-a-nedbal-2078>.

integrace trestaných osob do společnosti a o obnovu trestným činem narušených vztahů“¹¹³.

4.1 Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu

Pokud je vykonána polovina trestu zákazu činnosti, může soud podmíněně upustit od výkonu zbytku trestu. Chování odsouzeného však musí vykazovat znaky, že dalšího výkonu tohoto trestu není třeba. Soud při rozhodování o podmíněném upuštění bere v potaz, zda se odsouzený podrobil terapeutickému programu pro řidiče nebo vhodnému sociálního výcviku. Alternativní podmínkou je přijetí záruky zájmového sdružení občanů. K tomu přistoupí soud jen tehdy, jestliže vyplynulo z pachatelova chování po dobu výkonu trestu, že vedl řádný život a zároveň lze očekávat, že tomu tak bude nadále díky působení zájmového sdružení občanů.¹¹⁴

Soud stanoví zkušební dobu až na 5 let, ale nesmí být kratší než doba, která zbývá k vykonání trestu. Tato zkušební doba začíná běžet právní mocí rozhodnutí o upuštění. Pokud se rozhoduje o podmíněném upuštění od výkonu trestu zákazu řízení motorových vozidel, může soud uložit povinnost podrobit se terapeutickému programu.¹¹⁵ Více o nově zavedeném terapeutickém programu v kapitole 6 Nová právní úprava.

Nerespektuje-li odsouzený jemu uložený trest zákazu činnosti, nejsou splněny ani podmínky pro podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu.¹¹⁶

Aby mohla být zjištěna polovina vykonané části trestu zákazu činnosti a mohlo být rozhodnuto o podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestu, musí se postupně uložené a dosud nevykonané tresty zákazu (téže) činnosti sečíst.¹¹⁷ Pro lepší pochopení je výše uvedené prezentováno na tomto příkladu. Pachateli je uložen trest zákazu činnosti řízení motorových vozidel na dobu 3 let. V průběhu výkonu tohoto trestu spáchá další trestný čin (u zákazu řízení to často bývá trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání), za který dostane další trest zákazu řízení motorových vozidel na 4 roky. Po sečtení těchto dvou trestů vyplývá, že podmíněné upuštění bude možné po 3,5 letech.

Důležité je zmínit, že nelze zamítnout žádost o podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu jen proto, že obviněný způsobil trestným činem závažný následek nebo hrubě porušil pravidla silničního provozu. Vyslovil tak Nejvyšší soud ČSR 14. 12. 1987, sp. zn. 2 Tz 16/87, který řešil případ, kdy obviněnému bylo po polovině vykonání trestu zákazu činnosti řízení motorových vozidel, zamítnuta jeho žádost o podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu.

¹¹³ *Jak snížit míru uvěznění, která je 5. Nejvyšší v EU* [online]. ASOCIACE ORGANIZACÍ V OBLASTI VĚZEŇSTVÍ, ©2023 [cit. 2023-09-01]. Dostupné z: <https://aoov.cz/>.

¹¹⁴ PŮRY, František. § 90 [Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, zákazu držení a chovu zvířat, zákazu pobytu nebo zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1433, marg. č. 2.

¹¹⁵ § 90 odst. 2 trestního zákoníku.

¹¹⁶ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 31. 7. 1968, sp. zn. 4 To 232/68.

¹¹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 9. 3. 1976, sp. zn. 6 Tz 3/76.

Okresní soud namítal, že trestný čin, který obviněný způsobil, měl závažný neodčinitelný následek a hrubě porušil pravidla silničního provozu. Dále okresní soud namítal, že obviněný od počátku trestního stíhání svou vinu popíral. Soud navíc přihlédl k tomu, že obviněný trpí závažným onemocněním, u kterého se předpokládá nepříznivý vývoj. Z toho soud usoudil, že uložený trest nesplnil svůj účel. Nicméně kromě toho bylo zjištěno, že měl obviněný v době výkonu trestu zákazů činnosti vynikající pracovní morálku a mimořádně pozitivní hodnocení chování. Navíc obviněný uhradil částku na náhradu škody poškozeným. Přesně na takové aspekty se měl okresní soud zaměřovat při rozhodování o podmíněném upuštění. Podmínkou pro podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu je to, že pachatel vede řádný život a že další výkon trestu není třeba. Nelze proto žádost o podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti zamítnout jen proto, že obviněný způsobil závažný následek činu či hrubě porušil pravidla silničního provozu. Dále vyplynulo, že se soud nemůže zabývat tím, zdali je obviněný tělesně a duševně schopný řídit motorová vozidla. Ze zdravotního stavu pachatele nelze vyčíst, jaký měl trest vliv na jeho převýchovu. Další důležitou věcí, která vyplynula z tohoto rozhodnutí je, že význam podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu řízení motorových vozidel spočívá v tom, že pravomocný rozsudek, jímž byl trest zákazu činnosti uložen, nebrání opětovnému získání řidičského oprávnění. Takové oprávnění však nemůže být rozhodnutím soudu nahrazeno.¹¹⁸

U podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti nelze uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti. Soud ale může v určitých případech uložit povinnost podrobit se terapeutickému programu pro řidiče¹¹⁹ (více v další kapitole). Jestliže se odsouzený během zkušební doby choval řádně a vyhověl uloženým podmínkám, soud vysloví, že se osvědčil. Pokud nikoliv, soud rozhodne, že se trest vykoná. V takovém případě není možné opětovně upustit od výkonu zbytku tohoto trestu. A nelze tomu tak ani v případě, že by k tomuto trestu zákazu činnosti přibyl další trest zákazu (stejně) činnosti, od jehož výkonu dosud nebylo podmíněně upuštěno.¹²⁰

Výjimečně může soud vzhledem k osobě odsouzeného a okolnostem případu ponechat podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, i když nesplnil některou z podmínek. V takovém případě může soud stanovit dohled nad odsouzeným, přiměřeně prodloužit zkušební dobu (ne však víc než o 2 roky a nesmí překročit hranici 5 let), stanovit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti nebo uložit povinnost podstoupit terapeutický

¹¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 14. 12. 1987, sp. zn. 2 Tz 16/87, ECLI:CZ:NS:1987:2.TZ.16.1987.1 [online]. Nejvyšší soud, ©2023 [cit. 12. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsouid.cz/sbirka/11759/>.

¹¹⁹ PŮRY, František. § 90 [Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, zákazu držení a chovu zvířat, zákazu pobytu nebo zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1434–1435, marg. č. 2.

¹²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 9. 3. 1976, sp. zn. 6 Tz 3/76.

program pro řidiče (týká se těch, kterých se dopustili trestného činu v souvislosti s řízením motorového vozidla).¹²¹

Důležitá informace se týká novely, která byla provedena zákonem č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Tato novela přidala ustanovení § 22a ZTOPO. Toto ustanovení zavádí podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti (a dále také trestu zákazu držení a chovu zvířat, trestu zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži a trestu zákazu přijímání dotací a subvencí) u právnických osob. O podmíněném upuštění může soud rozhodnout, pokud byla vykonána polovina trestu a pokud je z činnosti právnické osoby zřejmé, že dalšího výkonu trestu není třeba, „(...) a zejména pokud doloží účinný soubor opatření zajišťujících dodržování právních norem a směřujících k předcházení trestné činnosti včetně provedených nápravných opatření vedoucích k zamezení rizika opětovného spáchání stejné nebo podobné trestné činnosti, za kterou byla odsouzena.“¹²² V praxi je soubor takových opatření označován jako tzv. „compliance program“.¹²³ Zkušební doba je nastavena na 1 až 10 let, nesmí být však kratší, než je doba zbytku trestu.

Pro někoho může být trest zákazu činnosti, zejména trest zákazu řízení motorových vozidel fatální. Každodenní doprava vlastním vozidlem do práce, na nákup nebo třeba pro děti do školy je pro mnohé občany nezbytnou součástí života a takový zákaz může ztížit život podstatným způsobem nejen odsouzenému, ale i celé jeho rodině. Z uvedeného důvodu je podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu důležitý institut v trestním právu a zároveň určitou nadějí pro odsouzené, která vyzývá a motivuje k jejich nápravě a k vedení řádného života.

¹²¹ § 91 odst. 1 trestního zákoníku.

¹²² § 22a ZTOPO.

¹²³ PŮRY, František. § 90 [Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti, zákazu držení a chovu zvířat, zákazu pobytu nebo zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1431, marg. č. 1.

5 Komparace právní úpravy trestu zákazu činnosti

Ke komparaci právní úpravy trestu zákazu činnosti budou použity zjištěné skutečnosti z právní úpravy v Německé spolkové republice a Slovenské republice.

Německý trestní zákoník¹²⁴ uvádí v § 44 „zákaz řízení“. Jedná se o vedlejší trest a je ukládán odsouzenému k trestu odnětí svobody nebo k peněžitému trestu, a to v případě, že odsouzený trestný čin spáchal při řízení motorového vozidla nebo v souvislosti s řízením a nebo porušil povinnosti řidiče motorového vozidla. Výměra tohoto trestu je od 1 měsíce do 3 měsíců, kdy se zakazuje odsouzenému řídit v silničním provozu, a to buď motorová vozidla všeho druhu, nebo jen některé z nich. To je významným rozdílem v české právní úpravě, jelikož u nás se ukládá trest zákazu řízení motorových vozidel a týká se veškerých druhů motorových vozidel, nikoli jen některého vozidla.

Dalším trestem podobající se trestu zákazu činnosti nalezneme v § 45 uvedeného zákona, který pojednává o ztrátě způsobilosti k zastávání úřadu, volitelnosti a hlasovacího práva. V případě, že je pachatel odsouzen k trestu odnětí svobody pro zločin, a to na nejméně 1 rok, pozbývá na dobu 5 let způsobilost zastávat veřejné úřady, a s tím i práva, která z této způsobilosti plynou. Jedná se o vedlejší trest. V odst. 2 téhož paragrafu se uvádí možnost odejmutí této způsobilosti na 2 až 5 let, bez podmínky odsouzení k trestu odnětí svobody, a to v případě, že tak stanoví zvláštní zákon. Překvapující je § 45 odst. 5, kde je definováno, že soud může po dobu od 2 do 5 let odejmout odsouzenému právo volit nebo hlasovat ve veřejných záležitostech, pokud tak stanoví zvláštní zákon. Něco takového v ČR není možné. I odsouzenému, který je ve výkonu trestu odnětí svobody, je umožněno pasivní volební právo, a to volit ve věznicí. Volební právo je zakotveno v Ústavě ČR a v Listině základních práv a svobod. Kdyby došlo k odejmutí volebního práva, znamenalo by to vážné porušení těchto dvou ústavních zákonů. Výjimkou může být osoba s omezenou svéprávností, ale jen v případě, že je ve výroku rozsudku výslovně uvedeno, že se omezení svéprávnosti vztahuje k výkonu volebního práva.¹²⁵

Dále může německý soud uložit tzv. nápravná a ochranná opatření. Pro účel této diplomové práce budou uvedeny tři: § 69 „odnětí řídičského oprávnění“, § 69a „blokace udělení řídičského oprávnění“ a § 70 „nařízení zákazu povolání“.

K odnětí řídičského oprávnění podle § 69 dochází v případě, že je pachatel: *„odsouzen za protiprávní čin, který spáchal při řízení nebo v souvislosti s řízením motorového vozidla, nebo za porušení povinnosti řidiče motorového vozidla nebo pro takový čin nebyl odsouzen jen*

¹²⁴ KRUK, Jiří. *Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo*, stav 01. 01. 2014. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.

¹²⁵ *Omezení svéprávnosti ve výkonu volebního práva* [online]. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY ©2023 [cit. 24. 8. 2023]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/volby/clanek/omezeni-svepravnosti-ve-vykonu-volebniho-prava.aspx>.

proto, že je prokázána nebo není vyloučena jeho nezpůsobilost k vině, soud mu odejme řidičské oprávnění, jestliže z činu vyplývá, že není způsobilý k řízení motorových vozidel.“ Odst. 2 tohoto paragrafu pak vyjmenovává příklady, kdy se na pachatele zpravidla pohlíží jako na nezpůsobilého řídit motorová vozidla, např. pokud se dopustí přečinu ohrožení silničního provozu podle § 315c. Kromě odnětí řidičského oprávnění podle § 69, německý trestní zákoník zmiňuje také blokaci řidičského oprávnění v § 69a. Jde o situaci, kdy soud odejme řidičské oprávnění a zároveň stanoví, že po určitou dobu (6 měsíců až 5 let) nesmí být vydáno nové řidičské oprávnění. Zajímavé je, že je stanovena i možnost, kdy blokace řidičského oprávnění může být nařízena navždy, a to v případě, kdy zákonná lhůta nepostačuje k ochraně před pachatelem. Pokud soud uzná za vhodné, může blokaci předčasně zrušit, ale nejdříve po 3 měsících, a pokud byla pachateli během posledních 3 let již jednou blokace nařízena, tak nejdříve za 1 rok.

Nařízení zákazu povolání dle § 70 se uloží, pokud byl pachatel odsouzen za protiprávní čin, který spáchal zneužitím svého povolání nebo živnosti nebo hrubým porušením s nimi spojených povinností, anebo není pro takový čin odsouzen jen proto, že je prokázána nebo není vyloučena jeho nezpůsobilost k vině. Soud může zakázat výkon povolání, druh povolání, živnost nebo druh živnosti, a to po dobu 1 roku do 5 let. Je to v případě, že je zde zároveň důvodná obava, že by se pachatel mohl dopustit další trestné činnosti v souvislosti s výkonem povolání. Opět je zde zakotvena možnost uložit zákaz povolání natrvalo, pokud lze očekávat, že nejdelší zákonná doba nestačí k ochraně společnosti před pachatelem.

Když srovnáme českou a německou úpravu trestu zákazu činnosti, můžeme si povšimnout, že jsou zde shodné prvky, ale také velké rozdíly. Zákaz řízení a ztráta způsobilosti k zastávání úřadu, volitelnosti a hlasovacího práva jsou ukládány jako tresty vedlejší. V případě ztráty způsobilosti k zastávání úřadu, volitelnosti a hlasovacího práva je zajímavá možnost soudu odejmout odsouzenému právo volit nebo hlasovat ve veřejných záležitostech, jak jsem již zmínila výše, něco takového by v ČR nebylo možné, jelikož by to odporovalo ústavnímu pořádku. Uložení blokace řidičského oprávnění anebo uložení zákazu povolání natrvalo považuji jako poměrně tvrdé opatření, ovšem když se zamyslíme, tak v případě některých nenapravitelných řidičů, kteří opakovaně porušují pravidla silničního provozu, to může být žádoucí. Nicméně je zde zakotvena možnost soudu toto opatření zrušit, takže následky nemusí být fatální.

Slovensko má podobnou právní úpravu jako Česká republika. I tady trest zákazu činnosti spočívá v tom, že se odsouzenému zakazuje po dobu výkonu tohoto trestu výkon určitého zaměstnání, povolání, funkce anebo takové činnosti, ke které je třeba povolení,

popřípadě takovou činnost, kterou upravuje jiný právní předpis. Výměra tohoto trestu je shodná s českou právní úpravou tedy 1 až 10 let.¹²⁶

Jsou tu ale určité odchylky od české úpravy. Slovenská republika ukládá trest zákazu činnosti na doživotí, a to v případě odsouzení pachatele za trestné činy vyjmenované v § 61 odst. 4 a 5 zákona č. 300/2005 Z.z.¹²⁷ Jde například o trestný čin obchodování s lidmi (§ 179), znásilnění (§ 199), sexuální násilí (§ 200), výroba dětské pornografie (§ 368), rozšiřování dětské pornografie (§ 369). Soud ukládá trest zákazu činnosti v horní polovině trestní sazby, pokud odsuzuje pachatele za trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky (§ 289), který spáchal při řízení motorového vozidla a byl již za takový trestný čin nebo za trestný čin usmrcení podle § 149 odst. 4 nebo 5 odsouzený. Soud ukládá trest zákazu činnosti v horní polovině trestní sazby také u vyjmenovaných trestných činů v § 61 odst. 6, jsou jimi například trestný čin kráčení daně a pojistného (§ 276 odst. 2, 3 nebo 4), neodvedení daně a pojistného (§ 277 odst. 2,3, nebo 4) anebo daňový podvod (§ 277a odst. 2 nebo 3).

Podmínky pro podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti jsou stejné jako v České republice, kromě toho, že slovenský trestní zákon nestanovuje možnost přijetí záruky za dovršení nápravy odsouzeného. Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti není možné, pokud byl uložen trest zákazu činnosti řízení motorových vozidel odsouzenému, kterému byl již takový trest v posledních 10 letech uložen, protože spáchal trestný čin pod vlivem návykových látek. Stejně tak nedojde k podmíněnému upuštění, pokud byl uložen trest zákazu činnosti na doživotí (§ 61 odst. 4,5) anebo pokud šlo o případy, kde soud ukládá trest v horní polovině trestní sazby podle § 61 odst. 3.

Co se týče úpravy trestu zákazu činnosti u mladistvého, tam je úprava stejná jako v Česku. Opět platí, že mladistvému nemůže být uložen trest zákazu činnosti, pokud mu to brání v přípravě na jeho budoucí povolání. Výměra tohoto trestu nesmí převyšovat 5 let. Tam, kde by dospělý dostal trest zákazu činnosti na doživotí, dostane mladistvý trest v rozmezí 7 až 15 let (§ 112 odst. 3, 4). Když porovnáme, že dospělé osobě v České republice může být uložen tento trest max. na 10 let, je sazba až 15 let pro mladistvého poměrně tvrdě nastavená.

Stejně jako u německé právní úpravy lze konstatovat, že trest zákazu činnosti na doživotí, a to bez možnosti podmíněného upuštění od zbytku trestu, je nepřiměřeně přísný. Jsem přesvědčena, že vždy existuje možnost nápravy pachatele, a proto si myslím, že by v právní úpravě měla být zakotvena možnost alespoň podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu.

¹²⁶ § 61 zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon. In: *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 20. 5. 2005. ISSN 2644-4674.

¹²⁷ Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon. In: *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 20. 5. 2005. ISSN 2644-4674.

6 Nová právní úprava

Tato kapitola je rozdělena do dvou podkapitol. První podkapitola se zabývá relativně novým trestem, který má k trestu zákazu činnosti velmi blízko, a tím je trest zákazu držení a chovu zvířat dle § 74a trestního zákoníku. V druhé podkapitole je popsán nově zavedený program pro neukázněné řidiče, a tím je terapeutický program pro řidiče.

6.1 Trest zákazu držení a chovu zvířat

Trest zákazu držení a chovu zvířat byl zaveden novelou trestního zákoníku provedenou zákonem č. 114/2020 Sb., s účinností od 1. června 2020. Soudy jej mohou uložit pachatelům, kterým před novelou byl ukládán trest zákazu činnosti. Důvodem pro zavedení tohoto trestu „byla potřeba vyplnění mezery v trestním právu, kdy jiné druhy trestů (trest zákazu činnosti a trest propadnutí věci) nebylo možné uložit v některých případech, kdy bylo objektem trestného činu zvíře, a současně kdy pro držení zvířete není ve většině případů třeba žádného zvláštního povolení. Trest zákazu činnosti primárně postihuje pět kategorií určitých činností: výkon zaměstnání, výkon povolání, výkon funkce, výkon činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, a výkon činnosti upravené zvláštním předpisem. V tomto tedy spočívají limity možnosti uložení trestu zákazu činnosti, když za takto stanovených podmínek jej není možné uložit kupříkladu chovateli, který v zájmovém chovu týral zvíře.“¹²⁸ Trestným činem je týrání zvířat, chov zvířat v nevhodných podmínkách, zanedbání péče o zvíře z nedbalosti a šíření nakažlivé nemoci zvířat.

Tato nová právní úprava se promítla do několika zákonů, primárně do trestního zákoníku, trestního řádu a do zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Jedná se o specifický druh trestu ukládaný za trestné činy páchané na zvířatech, přičemž se vztahuje na všechna zvířata, tj. zvířata v lidské péči i zvířata volně žijící, zvířata hospodářská, zájmová i pokusná. Tento trest může být uložen fyzické osobě (max. na 10 let) za jakýkoli trestný čin spáchaný v souvislosti s držením, chovem nebo péčí o zvíře. Pokud je trest uložen právnické osobě, délka trestu může být až na 20 let.

Cílem této úpravy dle důvodové zprávy mělo být zvýšení ochrany zvířat a úprava přísnějšího postihu nevhodného nakládání se zvířaty. Novela vycházela ze základní myšlenky, odvěcnit zvíře z etických a morálních důvodů, tzv. proces dereifikace. V překladu slova jde o změnu přístupu ke zvířeti jako k věci, aktuálně je to přístup jako k živému tvorů.

Dalším cílem této nové právní úpravy bylo reagovat na negativní fenomén tzv. množíren, v nichž bývají zvířata chována často v nevhodných podmínkách. Překvapivé je zjištění, že

¹²⁸ PAVLOVIČOVÁ, Kristýna. *Trest zákazu držení a chovu zvířat*. Trestněprávní revue, 2021, č. 1, s. 23-26.

podle stávajících statistik je živé zvíře představováno jako třetí nejvýnosnější „komodita“, se kterou je obchodováno, a to hned vedle drog a zbraní. Česká republika bohužel zaujímá přední pozici, co se týče nelegálního exportu štěnat do Evropy. Chovatelé rezignují na zajištění přiměřených podmínek pro rozmnožování a péči zvířat, a to právě z důvodu vidiny rychlého a nemalého zisku.¹²⁹

„Ve zvláštní části trestního zákoníku zákon upravil dosavadní skutkovou podstatu trestného činu týrání zvířat (§ 302) a zakotvil novou skutkovou podstatu, trestný čin chov zvířat v nevhodných podmínkách (ust. § 302a vložené mezi trestné činy týrání zvířat podle § 302 a zanedbání péče o zvíře z nedbalosti podle § 303 tr. zákoníku).“¹³⁰ Společnost si čím dál tím víc uvědomuje, že zvířata jsou živými tvory, kteří cítí bolest, a je třeba jim zajistit vyšší stupeň ochrany, než je třeba u ochrany majetku, a proto se zvýšily trestní sazby trestu odnětí svobody. Konkrétně u trestného činu týrání zvířat podle § 302 odst. 1 trestního zákoníku se zvýšila sazba odnětí svobody (dříve až na 2 léta a nyní na 6 měsíců až na 3 léta) a také ve 2 kvalifikovaných skutkových podstatách (§ 302 odst. 2: dříve odnětí svobody na 6 měsíců až 3 léta, nyní na 1 rok až 5 let, § 302 odst. 3: dříve 1 rok až 5 let, nyní 2 léta až 6 let).¹³¹

Pro zajímavost uvádím tyto tři zákony, které jsou základem ochrany zvířat proti týrání v českém právním řádu:

1. Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.
2. Zákon č. 166/1992 Sb., veterinární zákon.
3. Zákon č. 154/2000 Sb., plemenářský zákon.

Trest zákazu držení a chovu zvířat znamená, že se odsouzenému po dobu výkonu tohoto trestu zakazuje držení, chov a péče o zvíře (všech zvířat, ne konkrétní týrané zvíře nebo druh). Byl-li trest vykonán, hledí se na pachatele, jako by nebyl odsouzen. Podle § 350aa TŘ předseda senátu rozhodne o započtení doby, po kterou bylo na základě rozhodnutí nebo opatření orgánu veřejné moci odsouzenému před právní mocí rozsudku znemožněno držet nebo chovat zvířata, která jsou předmětem zákazu, anebo o ně pečovat, do doby výkonu uloženého trestu zákazu držení a chovu zvířat. Proti tomuto je přípustná stížnost. Na návrh odsouzeného může předseda senátu stanovit přiměřenou lhůtu k zajištění péče o zvíře, které drží, chová nebo o které pečuje. Lhůtu lze i prodloužit. Tady pak vyvstává otázka, zdali je vhodné, aby pachatel po

¹²⁹ Skupina poslanců: Důvodová zpráva k zákonu č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 114/2020 DZ.

¹³⁰ *K nové trestněprávní ochraně zvířat aneb trefit kozla* [online]. Advokátní deník, ©2020 [cit. 20. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.advokatnidenik.cz/2020/08/19/k-nove-trestnepravni-ochrane-zvirat-aneb-trefit-kozla/>.

¹³¹ Viz tamtéž.

pravomocným odsouzením k trestu zákazu držení a chovu zvířat žádal o poskytnutí lhůty k zajištění těchto zvířat, pokud je např. týral. Samozřejmě, že zvířata musí být nějak zajištěna, ale pokud se jedná o pachatele, který se zvířaty zachází krutě, je na místě, aby takové žádosti nebylo vyhověno. Pavlovičová zastává názor, že by takové žádosti mohlo být vyhověno v případě, že by například příslušný orgán veterinární správy zajistil pravidelnou kontrolu stavu zvířat.¹³²

Dalším zajímavým zamyšlením by mohlo být, jak by to bylo v případě, kdy pachatel má například množírnu psů, za což mu byl uložen trest, ale zároveň se řádně stará a pečuje o své kočky. Trest zákazu držení a chovu zvířat se totiž vztahuje na všechna zvířata, a ne pouze na určitý druh. Pokud by byl trest stanoven pouze na určitý druh zvířat, bylo by to v rozporu s účelem trestu zákazu držení a chovu zvířat, protože je třeba chránit všechna zvířata před osobou pachatele. Navíc by to nebylo praktické z hlediska kontrolovatelnosti a pachatel by se mohl vyhýbat trestu opatřením si jiného zvířete.¹³³

Kontrolu výkonu uloženého trestu provádějí orgány krajské veterinární správy dle § 350ab TŘ. Krajská veterinární správa provádí namátkovou kontrolu obydlí, prostor a pozemků, které odsouzený vlastní nebo užívá anebo kde se zdržuje. Odsouzený je povinen umožnit vstup a strpět úkony související s touto kontrolou dle § 350ab odst. 2 TŘ. „*Jestliže odsouzený v rámci výkonu zaměstnání nebo povolání pečuje o zvířata, která jsou předmětem zákazu držení a chovu zvířat, nebo s nimi pracuje, uvědomí předseda senátu též organizaci, u které je obviněný v pracovním nebo obdobném poměru.*“¹³⁴ Nedodržuje-li odsouzený uvedený zákaz držení a chovu zvířat, sdělí krajská veterinární správa tuto skutečnost orgánům činným v trestním řízení, tj. Policii České republiky.

Jak toto téma vidí Evropská unie („EU“)? EU patří mezi seskupení států s nejvyšším standardem péče o zvířata. „(...) víc než 40 let prosazuje Evropská unie ochranu zvířat a ve světě v tomto oboru platí za velmoc“¹³⁵ a má nejpřísnější podmínky. „*Zákony se zaměřují především na hospodářská zvířata a jejich podmínky při chovu, převozu i porážkách - a dále pak na zvěř divokou, laboratorní zvířata a také domácí mazlíčky.*“¹³⁶ EU dodržuje a striktně hlásá těchto pět pravidel: „*netrápit zvířata hladem a žízní; nevystavovat je nekomfortním podmínkám; nezpůsobovat jim bolest, zranění a nemoci; nechat je žít co nejvíc přirozeně;*

¹³² PAVLOVIČOVÁ, Kristýna. *Trest zákazu držení a chovu zvířat*. Trestněprávní revue, 2021, č. 1, s. 23-26.

¹³³ PŮRY, František. § 74a [Zákaz držení a chovu zvířat]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1262, marg. č. 5.).

¹³⁴ § 350ab odst. 1 trestního řádu.

¹³⁵ *Životní podmínky a ochrana zvířat: Jaké jsou zákony EU?* [online]. Zpravodajství, Evropský parlament, ©2023 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20200624STO81911/zivotni-podminky-a-ochrana-zvirat-jake-jsou-zakony-eu>.

¹³⁶ Viz tamtéž.

neplašit je, neděsit a nestresovat. ¹³⁷

Ve světě existuje mnoho organizací, které se zabývají ochranou zvířat. Za zmínku stojí například World Animal Protection, působící po celém světě již přes 50 let, usilující o zlepšení podmínek zvířat, a to hlavně zvířat hospodářských a divokých.¹³⁸ Tato organizace zavedla pojem Index ochrany zvířat. Na jejich webových stránkách lze vidět mapu světa, kde je vyznačeno přes 50 zemí, které byly touto organizací zhodnoceny, co se týče legislativy v oblasti ochrany zvířat. Pro zajímavost tedy doplním, že mezi nejlépe hodnocené patří například Švýcarsko, Rakousko nebo Švédsko. Právě rakouská legislativa je považována za jednu z nejpropracovanějších v Evropě. Zvíře je bráno jako cítící živá bytost. Důležitým právním předpisem je Rakouský zákon o ochraně zvířat (Tierschutzgesetz). Zvířata jsou označována jako „spolubytosti“ a jako cítící živé bytosti. Tento zákon zakazuje způsobování bolesti, zranění nebo vystavení velkému stresu zvířatům. Zavádí institut veřejného ochránce zvířat (ombudsmana), který může vstupovat do správních řízení. Ombudsman má právo nahlížet do spisů, právo účasti na ústních jednáních, přijímá podněty od veřejnosti a zodpovídá dotazy, podává oznámení příslušným úřadům, avšak nemá pravomoci kontrolní ani sankční.¹³⁹ Mezi nejhůře hodnocené se zařadil Azerbajdžán a Írán.¹⁴⁰ Hodnocení České republiky zatím chybí.

Další zemí, kde je vysoký standard v péči o zvířata, je Norsko. Norská právní úprava podporuje úctu ke zvířatům a uznává vnitřní hodnotu zvířete. Dále zakotvuje například povinnost nálezce zraněného zvířete takovému zvířeti pomoci nebo oznamovací povinnost, kterou má každý, kdo má důvodné podezření, že je zvíře zneužíváno, týráno nebo o něj není dostatečně pečováno.¹⁴¹

6.2 Terapeutický program pro řidiče

Zákonem č. 220/2021 Sb.¹⁴², dojde s účinností od 1. dubna 2024 k novelizaci trestního zákoníku. Tím dojde rovněž ke změně ustanovení § 73, který upravuje trest zákazu činnosti.

¹³⁷ Viz tamtéž.

¹³⁸ *Why World Animal Protection?* [online]. World Animal Protection, ©2023 [cit. 24. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.worldanimalprotection.org/why-world-animal-protection>.

¹³⁹ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, s. 492. ISBN 978-80-200-2317-9. str. 225-226.

¹⁴⁰ *Why World Animal Protection?* [online]. World Animal Protection, ©2023 [cit. 24. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.worldanimalprotection.org/why-world-animal-protection>.

¹⁴¹ Skupina poslanců: Důvodová zpráva k zákonu č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 114/2020 Dz.

¹⁴² Zákon č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Čl. I.

Konkrétně se v § 73 se za odstavec 2 vkládá nový odstavec 3, který zní:

„(3) Pachateli, který se trestného činu dopustil v souvislosti s řízením motorového vozidla, může soud uložit povinnost podrobit se terapeutickému programu podle zákona upravujícího provoz na pozemních komunikacích (dále jen „terapeutický program pro řidiče“).“

Dosavadní odstavec 3 se označuje jako odstavec 4.

Novelou byla zavedena možnost uložit pachateli v souvislosti s trestem zákazu činnosti řízení motorových vozidel zvláštní povinnost, a to podrobit se terapeutickému programu pro řidiče motorových vozidel. Jde o opatření, které vede k prevenci a výchovnému působení na neukázněné řidiče. Tento terapeutický program má v gesci Ministerstvo dopravy ČR, konkrétně Centrum dopravního výzkumu¹⁴³, které organizuje uvedený program. Jedná se o skupinovou terapii (3 až 12 osob), kterou vedou zkušení lektoři. Obsahem takového programu je např. rozbor témat, která jsou zaměřena na rizikovou činnost v dopravě, preventivní působení, aby nedocházelo k recidivitě, práva a povinnosti všech účastníků provozu na pozemních komunikacích. Jednou z podmínek účasti na tomto programu je úhrada účastníků za účast.¹⁴⁴ Dle vyhlášky č. 208/2023 Sb., o terapeutických programech pro řidiče¹⁴⁵, bude s účinností od 1. dubna 2024 stanovena úhrada za účast na částku 11 000,- Kč bez DPH. Dokladem o absolvování programu je certifikát. Vyhláška dále vymezuje například podrobnosti provádění terapeutického programu nebo obsahu kvalifikačního kurzu pro lektory.

Povinnost podrobit se terapeutickému programu podle § 73 odst. 3 trestního zákoníku může soud nařídit jen ve výroku odsuzujícího rozsudku, jímž byl zároveň uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel. Podrobení se terapeutickému programu podle § 73 odst. 3 trestního zákoníku nemůže být nařízeno, pokud se trest zákazu činnosti vztahuje na jinou činnost, než je řízení motorových vozidel nebo pokud byl uložen úplně jiný druh trestu.¹⁴⁶

Nesplnění povinnosti podrobit se terapeutickému programu není sankcionováno, ale může být překážkou pro podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti podle § 90 odst. 1 trestního zákoníku. Při rozhodování o podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti může soud zohlednit, zda se odsouzený efektivně podrobil terapeutickému programu. Navíc v případě, byl-li pachateli uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu nejméně 18 měsíců, může být nesplnění

¹⁴³ *Oblast Metodického centra – terapie a poradenství v dopravě (O46)* [online]. Centrum dopravního výzkumu, ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.cdv.cz/oblast-46/>.

¹⁴⁴ Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu). In: Sbirka zákonů. 19. 10. 2000. ISSN 1213-5313.

¹⁴⁵ Vyhláška č. 208/2023 Sb., o terapeutických programech pro řidiče.

¹⁴⁶ PŮRY, František. § 73 [Zákaz činnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1241, marg. č. 6.

jeho povinnosti podrobit se terapeutickému programu pro řidiče překážkou pro vrácení řidičského oprávnění. Prokázat absolvování terapeutického programu pro řidiče musí žadatel i v případě, bylo-li státním zástupcem nebo soudem uloženo jeho absolvování podle zvláštního právního předpisu.

Povinnost podrobit se terapeutickému programu pro řidiče se týká i mladistvých, pokud jim bylo uloženo trestní opatření zákaz činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel podle § 26 odst. 3 ZSVM. Z povahy věci je vyloučeno uložení právnické osobě, která nemůže být řidičem motorového vozidla.¹⁴⁷

¹⁴⁷ PÚRY, František. § 73 [Zákaz činnosti]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1241, marg. č. 6.

7 Závěr

Jak jsem již uvedla v úvodu, cílem této práce je poskytnout ucelený přehled o trestu zákazu činnosti, jeho výkonu a kontrole. V práci jsem popsala historický vývoj tohoto trestu. Dále jsem rozepsala zákonné podmínky pro jeho uložení, jakož i kterým konkrétním subjektům je trest zákazu činnosti ukládán. Věnovala jsem se okruhu a rozsahu zakazovaných činností a stanovení výměry tohoto trestu. Pozornost jsem věnovala také výkonu a kontrole trestu zákazu činnosti. Konkrétně se domnívám, že kontrola tohoto trestu není dostatečně efektivně nastavena. Vhodné by mohlo být větší zapojení Probační a mediační služby ČR, ovšem okruh zakazovaných činností je natolik široký, že je téměř nemožné, aby tato střediska obsahově zvládla kontrolu všech zákazů činnosti. Bylo by na místě, kdyby se začaly více využívat finanční možnosti v rámci Evropské unie, které by mohly přispět ke vzniku nových neziskových organizací, jejichž činnost by byla zaměřena na kontrolu výkonu tohoto trestu.

Z celé diplomové práce jasně vyplývá, že většina trestů zákazu činnosti spočívá hlavně v zákazu řízení motorových vozidel. Práci jsem doplnila statistickými údaji, které potvrzují, že je trest zákazu činnosti řízení motorových vozidel hojně ukládán, a to dokonce jako druhý nejčastější trest (po podmíněném odsouzení). Ovšem význam trestu zákazu činnosti jako alternativního trestu je velmi malý a uvedené statistiky tuto hypotézu potvrzují. Je to zejména tím, že soudy nepovažují trest zákazu činnosti uložený samostatně za dostačující, a také to souvisí právě s problematickou kontrolou výkonu tohoto trestu.

Pro srovnání právních úprav trestu zákazu činnosti v zahraničí jsem zvolila Německou spolkovou republiku a Slovenskou republiku. Porovnála jsem rozdíly a popsala podobnosti těchto právních úprav trestu zákazu činnosti s právní úpravou v České republice.

Ve své práci jsem také popsala novelu č. 220/2021 Sb., která nabude účinnosti od 1. dubna 2024. Tato novela přinese zajímavý institut terapeutického programu pro řidiče motorových vozidel, kterým byl uložen trest zákazu činnosti řízení motorových vozidel. Myslím si, že tento program bude přínosný a bude mít žádoucí psychologický efekt na odsouzené. Avšak teprve v budoucnu uvidíme, jaký efektivní dopad tento program skutečně přinese.

Domnívám se, že cíl diplomové práce byl naplněn a práce tak přináší přehled a základní seznámení s trestem zákazu činnosti s doplněním o bohatou judikaturu Nejvyššího soudu. Při zpracování práce jsem vycházela kromě rozhodovací praxe českých a československých soudů, také z odborné literatury a právních předpisů.

Použité zkratky

AOOV	Asociace organizací ve vězeňství
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
LZPS	Listina základních práv a svobod
PMS	Probační a mediační služba České republiky
TrŘ	Trestní řád
TŘ	Trestní řád
TZ	Trestní zákoník
TrZ	Trestní zákoník
ZSVM	Zákon o soudnictví ve věcech mládeže
ZTOPO	Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob

Tabulky

Tabulka 1 Přehled o uložených trestech zákazu činnosti jako samostatného trestu u fyzické osoby

Tabulka 2 Přehled o všech uložených trestech zákazu činnosti u fyzické osoby

Seznam použitých zdrojů

Legislativa

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR. In: *Sbírka zákonů*. 28. 12. 1992.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. a ústavního zákona č. 295/2021 Sb. In: *Sbírka zákonů*. 28. 12. 1992.

Vyhláška č. 208/2023 Sb., o terapeutických programech pro řidiče. In: *Sbírka zákonů*. 30. 6. 2023.

505/2001-Org. vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy. In: *INSTRUKCE Ministerstva spravedlnosti*. 3. 12. 2001.

Zákon č. 117/1852 Sb., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1 1. 1927. In: *Sbírka zákonů*. 1. 9. 1852. ISSN 2336-517X.

Zákon č. 86/1950, trestní zákon. Předpis byl zrušen zákonem č. 140/1961 Sb. a to s účinností k 31. 12. 1961. In: *Sbírka zákonů*. 01. 08. 1950. ISSN 2644-4674.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In: *Sbírka zákonů*. 8. 12. 1961.

Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád).

Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon. In: *Sbírka zákonů*. 18. 5. 1990.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon). In: *Sbírka zákonů*. 15. 11. 2009.

Zákon č. 166/1992 Sb., o veterinární péči. In: *Sbírka zákonů*. 28. 9. 1999. ISSN 2644-4674.

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. In: *Sbírka zákonů*. 29. 5. 1992. ISSN 2644-4674.

Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích. In: *Sbírka zákonů*. 21. 2. 1997.

Zákon č. 154/2000 Sb., plemenářský zákon. In: *Sbírka zákonů*. 1. 1. 2001. ISSN 2644-4674.

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu). In: *Sbírka zákonů*. 19. 10. 2000. ISSN 1213-5313.

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 2. 3. 2019. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů*. 1.1.2004. ISSN 1805-8876.

Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon. In: *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 20. 5. 2005. ISSN 2644-4674.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. In: *Sbírka zákonů*. 01. 01. 2007. ISSN 1801-0334.

Zákon č. 122/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. 15. 4. 2008.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a o změně a doplnění dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 9. 2. 2009. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: *Sbírka zákonů*. 1. 1. 2012. ISSN 2644-4674.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 22. 3. 2012. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: *Sbírka zákonů*. 1. 6. 2020. ISSN 1210-6348.

Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Parlamentu České republiky. In: *Sbírka zákonů*. 1. 10 2020. ISSN 1213-189X.

Zákon č. 220/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Čl. I.

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. 4. 1963, sp. zn. 4 Tz 12/63.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 29. 10. 1963, sp. zn. 3 Tz 27/63, ECLI:CZ:NS:1963:3.TZ.27.1963.1 [online]. Nejvyšší soud ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsoud.cz/sbirka/8457/>.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 19. 2. 1965, sp. zn. 6 Tz 8/65.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. 12. 1965, sp. zn. 5 Tz 53/65, ECLI:CZ:NS:1965:5.TZ.53.1965.1 [online]. Nejvyšší soud ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsoud.cz/sbirka/8737/>.

Rozhodnutí (Rt) Nejvyšší soud ČR - senát ze dne 14. 04.1966 sp. zn. Tzv 10/66 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 6. 9. 2023]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 9. 3. 1976, sp. zn. 6 Tz 3/76.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 01. 1984, sp. zn. 5 Tz 1/84, ECLI:CZ:NS:1984:5.TZ.1.1984.1 [online]. Nejvyšší soud ©2023 [cit. 11. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsoud.cz/sbirka/11364/>.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 19. 1. 1984, sp. zn. 11 To 112/83.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 24. 1. 1984, sp. zn. 6 Tz 2/84.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 3. 2. 1984, sp. zn. 6 Tz 1/84.

Rozhodnutí (Rt) Nejvyšší soud ČR - senát ze dne 12. 09. 1986 sp. zn. 1 Tz 36/86 In [System ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 28. 9. 2023]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. 4. 1979, sp. zn. 7 To 14/79.

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 6. 4. 1979, sp. zn. 1 Tz 11/79.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12. 10. 1987, sp. zn. 7 Tz 17/88 ECLI:CZ:NS:1987:7.TZ.17.1988.1 [online]. Nejvyšší soud, ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsoud.cz/sbirka/11854/>.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 14. 12. 1987, sp. zn. 2 Tz 16/87, ECLI:CZ:NS:1987:2.TZ.16.1987.1 [online]. Nejvyšší soud, ©2023 [cit. 12. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsoud.cz/sbirka/11759/>.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 04. 1994, sp. zn. 11 To 222/93, ECLI:CZ:VSPH:1994:11.TO.222.1993.1 [online]. Nejvyšší soud, ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsoud.cz/sbirka/12419/>.

Rozsudek (Rt) Nejvyššího soudu ČR - senát ze dne 23. 01. 2007 sp. zn. 4 Tz 167/2006 In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 6. 9. 2023]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz>. ISSN 2336-517X.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. 3 Tdo 98/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 5 Tz 31/2020.

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 31. 7. 1968, sp. zn. 4 To 232/68.

Usnesení Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 25. 9. 1989, sp. zn. 7 Tz 17/89.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 10. 1. 1996, sp. zn. 3 To 952/95.

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 2. 7. 1998, sp. zn. 12 To 278/98.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2004, sp. zn. 11 Tdo 594/2004.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 05. 2006, sp. zn. 5 Tdo 523/2006, ECLI:CZ:NS:2006:5.TDO.523.2006.1 [online]. Nejvyšší soud ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsoud.cz/sbirka/5308/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 3 Tdo 138/2015-30.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1402/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. 7 Tdo 51/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2019, sp. zn. 7 Tdo 1427/2019.

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 15. 12. 1965, sp. zn. Pls 7/65 ECLI:CZ:NS:1965:PLS.7.1965.1 [online]. Nejvyšší soud, ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.sbirka.nsoud.cz/sbirka/8847/>.

Literatura

DRAŠTÍK, Antonín, FREMR, Robert, DURDÍK, Tomáš, RŮŽIČKA, Miroslav, SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* 1 vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1568 s. ISBN 978-80-7478-790-4.

FRYŠTÁK, Marek a kol. *Trestní právo hmotné – obecná část.* 1. vydání Praha: KEY Publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-221-1.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 7. vyd. Praha: Leges, 2019. 1 000 s. ISBN 978-80-7502-380-3.

KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část.* 2 vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 961 s. ISBN 978-80-7179-082-2.

KRUK, Jiří. *§ 44 [Zákaz řízení].* In: KRUK, Jiří. *Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo,* stav 01. 01. 2014. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.

LATA, Jan. *Účel a smysl trestu.* 1. vyd. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007. 114 s. ISBN 978-80-86920-24-5.

MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu.* Praha: Academia, 2013, s. 492. ISBN 978-80-200-2317-9.

SOLNAŘ, Vladimír, FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, VANDUCHOVÁ, Marie. *Systém českého trestního práva.* 1 vyd. Praha: Novatrix, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-254-4033-9.

ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 283. ISBN 978-80-7400-350-9.

ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní zákoník. Komentář.* 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 2 svazky, 3614 s. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.

ŠÁMAL, Pavel, NOVOTNÝ, Oto, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, VANDUCHOVÁ, Marie, VOKOUN, Rudolf. *Trestní právo hmotné*. 8. přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 338.

ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 464 s. ISBN 978-80-87576-93-9.

ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8.

ŠČERBA, Filip. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

VANDUCHOVÁ, Marie. *Zákaz činnosti v československém trestním právu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1989. 80 s.

Internetové zdroje

Čína snížila hranici trestní odpovědnosti, za závažné činy bude stíhat i dvanáctileté [online]. ČT24 ©2023 [cit. 2023-08-08]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3246420-cina-snizila-hranici-trestni-odpovednosti-za-zavazne-ciny-bude-stihat-i-dvanactilete>.

Jak snížit míru uvěznění, která je 5. Nejvyšší v EU [online]. ASOCIACE ORGANIZACÍ V OBLASTI VĚZEŇSTVÍ, ©2023 [cit. 2023-09-01]. Dostupné z: <https://aoov.cz/>.

K nové trestněprávní ochraně zvířat aneb trefit kozla [online]. Advokátní deník, ©2020 [cit. 20. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.advokatnidenik.cz/2020/08/19/k-nove-trestnepravni-ochrane-zvirat-aneb-trefit-kozla/>.

Oblast Metodického centra – terapie a poradenství v dopravě (O46) [online]. Centrum dopravního výzkumu, ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.cdv.cz/oblast-46/>.

Omezení svéprávnosti ve výkonu volebního práva [online]. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY ©2023 [cit. 24. 8. 2023]. Dostupné z: <http://https://www.mvcr.cz/volby/clanek/omezeni-svepravnosti-ve-vykonu-volebniho-prava.aspx>.

Přehled o pravomocně vyřízených právnických osobách podle soudů (odsouzených + vyřízených jinak). [online]. infoData, Statistika a výkaznictví, Přehled statistických listů ©2023 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

Přehled o všech uložených trestech/trestní opatření (hlavní sankce, trest 1) [online]. infoData, Statistika a výkaznictví, Přehled statistických listů ©2023 [cit. 2023-08-11]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

Přehled o všech uložených trestech/trestních opatření (trest 1, 2, 3, 4) [online]. infoData, Statistika a výkaznictví, Přehled statistických listů ©2023 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://www.cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

Skupina poslanců: Důvodová zpráva k zákonu č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 114/2020 Dz.

Snížení hranice trestní odpovědnosti [online]. Liga lidských práv, ©2020 - 2023 [cit. 10. 9. 2023]. Dostupné z: <https://www.llp.cz/blog/snizeni-hranice-trestni-odpovednosti/>.

Snížit trestní odpovědnost u dětí? Trest by nebyl prevencí, míní odborníci [online]. Deník.cz, ©2023 [cit. 10. 9. 2023]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/snizit-trestni-odpovednost-u-deti-nekteri-odbornici-jsou-zdrzenlivi-20160329.html.

STRATEGICKÝ PLÁN PRO ROK 2023 [online]. ASOCIACE ORGANIZACÍ V OBLASTI VĚZEŇSTVÍ, ©2023 [cit. 24. 8. 2023]. Dostupné z: https://www.aovv.cz/wp-content/uploads/2023/01/Strategicky-plan-2023_schvalene-zneni.pdf.

Trestní řízení ve věcech dětí a mladistvých [online]. O trestním právu srozumitelně ©2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve->

vecech-deti-a-mladistvych.

Výroční zpráva za rok 2021 [online]. Vězeňská služba České republiky, ©2022 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/uredni-deska/vyrocni-zpravy/vyrocni-zprava-vs-cr-2021.pdf>.

Why World Animal Protection? [online]. World Animal Protection, ©2023 [cit. 24. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.worldanimalprotection.org/why-world-animal-protection>.

Workshop Programu pro agresivní a nedbalé řidiče [online]. Ministerstvo financí ČR, ©2016 [cit. 10. 8. 2023]. Dostupné z: <https://www.swiss-contribution.cz/cs/bezpecnost-stabilita-a-podpora-reforem/modernizace-soudnictvi/rozvoj-probacnich-a-resocializacnich-pro/aktuality/workshop-programu-pro-agresivni-a-nedbal-2078>.

Životní podmínky a ochrana zvířat: Jaké jsou zákony EU? [online]. Zpravodajství, Evropský parlament, ©2023 [cit. 2023-07-09]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20200624STO81911/zivotni-podminky-a-ochrana-zvirat-jake-jsou-zakony-eu>.

Odborné články

JELÍNEK, Jiří. *K nové trestněprávní ochraně zvířat aneb trefit kozla*. Bulletin advokacie, 2020. Číslo 6. s. 46.

PAVLOVIČOVÁ, Kristýna. *Trest zákazu držení a chovu zvířat*. Trestněprávní revue, 2021, č. 1.

Trest zákazu činnosti a jeho kontrola

Abstrakt

Tématem diplomové práce je trest zákazu činnosti a jeho kontrola. Cílem této práce je zanalyzovat trest zákazu činnosti a jeho kontrolu v české právní úpravě a zaměřit se na možné nedostatky a možnosti nápravy či jiné řešení. Práce je od začátku vedena na faktech s konkrétními příklady z judikatury pro vykreslení širě tématu. Celá práce je rozčleněna na šest kapitol. V závěru shrnuji poznatky z celé práce a navrhuji možná řešení zjištěných nedostatků.

První kapitola se věnuje tématu trestu obecně a člení se do pěti podkapitol. První podkapitola se zabývá historií trestu. Druhá podkapitola je věnována účelu trestu jako takovému. Třetí podkapitola řeší systém trestů v české právní úpravě a čtvrtá podkapitola se věnuje možnému třídění trestů. Poslední pátá podkapitola se zabývá pojmem alternativních trestů a vymezuje, co je alternativním trestem. S alternativními tresty je spojován výkon Probační a mediační služby ČR. Je to důležitá instituce, která přejímá roli v podobě dohledu, kontroly a prevence.

Druhá kapitola se zabývá historickým vývojem trestu zákazu činnosti.

Třetí nejobsáhlejší kapitola je věnována samotnému trestu zákazu činnosti. Dělí se na čtyři podkapitoly. První podkapitola řeší rozsah trestu zákazu činnosti, tedy okruh činností, které mohou být zakázány – zaměstnání, povolání, funkce, činnost, ke které je třeba zvláštního povolení a činnost, která je upravena zvláštním předpisem. Druhá podkapitola se popisuje, kterým subjektům může být trest zákazu činnosti uložen. Podmínky pro uložení trestu zákazu činnosti nalezneme ve třetí podkapitole. Čtvrtá závěrečná podkapitola se zabývá stanovením výměry tohoto trestu. Celá kapitola je doplněna o bohatou judikaturu.

Čtvrtá kapitola této práce se věnuje samotnému výkonu trestu zákazu činnosti a jeho následné kontrole. Obsahuje jednu podkapitolu ohledně podmíněného upuštění od výkonu trestu.

Pátá kapitola se zabývá komparací právní úpravy trestu zákazu činnosti v zahraničí. Konkrétně je kapitola věnována komparaci právní úpravy tohoto trestu v Německu a na Slovensku.

Šestá závěrečná kapitola obsahuje novinky v trestním právu. První podkapitola popisuje poměrně nový trest zákazu držení a chovu zvířat a druhá podkapitola pojednává o nově zavedeném terapeutickém programu pro řidiče motorových vozidel.

Klíčová slova

Zákaz činnosti, trest, kontrola, trestní zákoník

Punishment of disqualification and its control

Abstract

The topic of the thesis is the punishment of the disqualification and its control. The main goal is to analyse the punishment of disqualification and its control in the Czech legislation and to focus on possible deficiencies but also on possibilities of correction or other legal solutions. The thesis is fact-based from the beginning with specific examples from case law to illustrate the breadth of the topic. The text of this thesis is divided into six chapters. In the conclusion I summarise the findings of the whole thesis and suggest possible solutions to the problems.

The first chapter deals with the topic of punishment in general and is divided into five subchapters. The first subchapter deals with the history of punishment in general. The second subchapter is devoted to the purpose of punishment as such. The third subchapter deals with the system of punishments in Czech legislation and the fourth subchapter deals with the possible classification of punishment. The last fifth subchapter deals with the concept of alternative punishments, which defines what constitutes an alternative punishment. Alternative punishments are associated with the performance of the Probation and Mediation Service of the Czech Republic. It is an important institution that assumes the role of supervision, control and prevention.

The second chapter covers the topic of historical development of punishment of disqualification. The third and most comprehensive chapter deals with the topic of this thesis and that is punishment of disqualification. It is divided into four subchapters. The first subchapter deals with the scope of this punishment, i.e. the range of activities that may be prohibited - employment, occupation, function, activity requiring a special permit and activity regulated by a special regulation. The second subchapter deals with the subjects on which the penalty of prohibition of activity may be imposed. The conditions for the imposition of this punishment can be found in the third subchapter. The fourth and final subchapter deals with the measurement of this penalty. The entire chapter is complemented by extensive case law.

The fourth chapter of this thesis deals with the execution of this penalty and its subsequent control. It contains one subchapter on conditional remission of the execution of the sentence.

The fifth chapter deals with with a comparison of legal regulations. Specifically, the chapter

is devoted to a comparison of the legislation of the Federal Republic of Germany and the Slovak Republic.

The sixth and final chapter contains innovations in criminal law, namely the relatively new penalty of prohibition of keeping and breeding animals and the newly introduced therapeutic programme for motor vehicle drivers.

Key Words

Punishment of disqualification, punishment, control, criminal code